

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава

N 32 (10833) хемис 9 – август, 2018 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Алакъяяр мягкемарзава

Туркиядай атанвай мугъманри чеб къведай йисуз Бурса шегъерда 10 йикъан мудардалди тербиячини галаз 12 йисалай 16 йисал къведалди яшар хъанвай 10 школьник къабулиз гъазур тирдакай лагъана

Мугъманри Туркияда яшамис жезвай лезгийрин адетрикай ва уьмуьрдин шарт'арикай итижлу ихтилатар авуна

Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибов гъа и ерийрай акъатай ксарин Туркиядин Бурса шегъерда яшамис жезвай невейрихъ, гъакни Къазахстан Республикадин Актау шегъерда авай лезгийрин этнокультурный “Самур” тешкилатдин председатель Гъажимегъамед Селимова хъ галаз гуьрушмиш хъана.

Туркиядай тир делегациядик лезгийрин машгур алим ва шаир Рухун Алидин невейр тир Рамазан Кор, Мугъамед Ашир ва Умар Акбаш квай. Эхиримжи 25 йисуз абуру Дагъустанда авай чпин мукъва-къилирал са шумудра къил ч'лугуна.

Рамазан Кор, Мугъамед Ашир ва Умар Акбаш Бурса шегъерда авай медениятдин “Дернек” центрадин членар я. И мескен лезгийрин милли адетар чирунал, хуьнал ва гегеншдаказ раиж авунал машгур жезва. Рамазан Кор музыкадин алатар (кларнет) гъазурдай уст'ар, Мугъамед Ашир вичин бизнесни авай дерзичи уст'ар, Умар Акбаш автомобилрин чархар гунгуьна хутадай уст'ар я. Мугъманар улу-бубайрин ватандиз мукъва-къилирал къил ч'лугун, райондин агъалийрин уьмуьрдихъ ва килигуниз лайихлу чкайрихъ галаз таниш хъун патал атанвайди я. Кылди къачурт'а, абуру Алкъвадар Гъасан-эфендиндин ва Ст'ал Сулейманан музейра хъана.

Алкъвадар Гъасан-эфендиндин музейда анин регъбер Гъуьсейн Гъуьсейнова мугъманар Дагъустандин машгур алим-

дин, философдин, шаирдин уьмуьрдихъ ва яратмишунрихъ галаз танишарна. Мугъманриз чпин улу-буба Рухун Алидин уьмуьрдиз ва яратмишунриз талукъарнавай стендин къалурна. Ст'ал Сулейманан музейдин руководитель Лидия Стальскаяди мугъманриз шаирдин гунгуьна хтунвай К'валин-музейдин вири экспонатар къалурна.

Мугъманри музейриз къевезвайбурун ктабра чпин фикрар раижзавай хъинар авуна. Абуру Нариман Абдулмуталибоваз Туркиядиз чпин патав атун теклифна. Рамазан Кора къведай йисан гатуз Бурса шегъерда вич 10 йикъан мудардалди тербиячини галаз 12 йисалай 16 йисал къведалди яшар хъанвай 10 школьник къабулиз гъазур тирди къалурна. Гъа са вахтунда абуруз ингилис ва лезги ч'алар чир хъунин шарт'ни эцигна. Аялар Туркияда яшамис жезвай лезгийрин адетрихъ ва уьмуьрдин шарт'арихъ галаз таниш жада. Государстводин гъисабдай аялар патал гъуьлуьн къерехда ял ягун тешкилда. Рекъин харжияр райондин администрацияди вичин хивез къачузва. Райондин къил Нариман Абдулмуталибов мугъманриз савкъат яз лезгийрин куьгъне девирин нехишар алай, гъилел хранвай тапрак багъишна, гъакни дидед ч'ал ва хайи халкъдин адетар хуьнай абуруз сагърай лагъана.

Къазахстан Республикадин Актау шегъерда авай лезгийрин этнокультурный “Самур” тешкилатдин председатель Гъажимегъамед Селимова милли диаспорайрин гъар йикъан уьмуьрдикай гегеншда-

каз суьгъбетна, абуру чпин ери-бине Дагъустандай тир ксарихъ галаз хъсан къуншивилин алакъяяр хуьнин ва мягкемарунин рекъай, суварин мярекатар тешкилуьн, аялриз дидед ч'ал, милли адетар чирунин, лезгийрин медениятдин ивира раиж авунин рекъай еке к'валах тухузвайди къейдна.

Гуьруш киле фидай ч'авуз Гъажимегъамед Селимова райондин къил Нариман Абдулмуталибоваз “Астана” ва “Мангышлакдин область” т'варар ганвай къве ктаб багъишна. И ктабра Къазахстанда авай лезгийрин диаспорадин ва лезгийрин этнокультурный “Самур” тешкилатдин уьмуьрдиз ва к'валахдиз талукъ делпир еке чка къазва.

Гъажимегъамед Селимова Нариман Абдулмуталибоваз Актау шегъерда алай йисан октябрдиз лезгийрин этнокультурный “Самур” тешкилатди киле тухудай суварин серенжемра иштирак авун теклифнава. Кылди къачурт'а, Къазахстандин меркез Астана шегъердин 20 йисаз, Мангышлакдин областдин 55 йисаз, шаир Саждидин Саидгъасанован 85 йисаз, лезгийрин шаир, писатель, драматург, публицист, композитор Седакъет Керимовадин 65 йисаз талукъарнавай серенжемарни киле тухуда.

Вичин нубатдай яз райондин къили мугъманриз багъри ерийрал къил ч'лугунай сагърай лагъана, алакъяяр мадни мягкем хуьнихъ умудлувал къалурна, гъакни Гъажимегъамед Селимова лезги уст'арин гъазурнавай савкъатар гана.

Нумрадай к'ела:

ОБЩЕСТВО

Жегъилар тупламишдай зурба къуват

Комсомолдин комитетди хайи колхоздин экономика хъажуниз, хуьре меденият, физкультура ва спорт вилик тухуниз, жегъилар ватанпересвилини руьгъдаллаз тербияламушуниз, хайи хуьр, жемият патал хийирлу маса краризни гъаф фикир гана.

▶ 3

ТАРИХ

Лезги Гъамди

Ибрагъим Дербенди лезги чилерал к'ел-к'хин, меденият, эдебият вилик тухун патал гъаф к'валахар къилиз акъуднай. Ам Лезгистан клубан ийиз, агъалийрин агъвал хъсанариз алахънай.

▶ 4

ИРС

“Манияр туш, дердияр я...”

Гаф, ч'ал гапурдилани къуватлу я. Писателдиз сифте ни сифте жавабдарвал хас я. И фикрди хъ галаз графоманар рази туш. Нетижда, чпикай писателар хъанва, чпихъ ктабарни ава лугъуз, хуруз гъуд язгиз къекъевезвайбурун къадар гъаф жезва.

▶ 6

МЕДЕНИЯТ

Музыкадин магъир устад

Чи халкъдихъ ахътин рухъаяр ава хъи, вири уьмуьр халкъдиз къуллугъ авуниз бахшнава. Ахътинбурукай сад ц'и вичин 100 йис тамам жезвай бажарагълу композитор, лезги халкъдин баркаллу хва Зейнал Минкалович Гъажиев я.

▶ 7

ЭКОНОМИКА

Агроном, алим, насигъатчи

Ш.Байрамбегов дамах гъачир, виридахъ галаз хушдаказ рафтарвалдай, гъи к'валахда хъайит'ани к'венк'вечи я. Са гафуналди, зегъметчи. Югъди-ийфди, ял язъ тийиз, рик' алай пешедал машгур жез гъазур кас.

▶ 8

МЕДЕНИЯТ

Гъалар мадни хъсанарин

Культурадин хиле месэляри авачиз туш. Культурадин бязи идараяр авай дараматар капиталнидаказ ремонт авун герек я. Библиотекайрин ктабрин фонд ц'ийи хъуьуна кланзава.

▶ 10

СПОРТ

Дауренан къизил

Дауренан киседа са жерге гъалибилермедалар авай. Иван Ярыгинан Гран-приера, Али Алиеван мемориалра 1-чкаяр къазанмишунилай гъейри, Даурен Европадин чемпион, пуд сеферда Россиядин чемпион я.

▶ 15

Р.З.АКАВОВАН гъакъиндай

Дагъустан Республикадин Къилин**Указ**

1. АКАВОВ Рашид Забитович Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайдан къуллугъдикай азадан.
2. И Указ вичел къул члугур йикъалай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай

В.ВАСИЛЬЕВ

Махачкъала шегъер, 2018-йисан 3-август, №90

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникациядин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайдан гъакъиндай

Дагъустан Республикадин Къилин**Указ**

1. Дагъустан Республикадин Конституциядин 78-статьядин 2-пунктунал асаслу яз, СНЕГИРЕВ Сергей Владимирович Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникациядин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди яз тайнарин.
2. И Указ вичел къул члугур йикъалай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай

В.ВАСИЛЬЕВ

Махачкъала шегъер, 2018-йисан 3-август, №91

Менфятлувал артухарда

Артём Здунов ва Сергей Снегирев

Агъмед МАГЪМУДОВ

РД-дин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильева республикадин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникациядин министрстводин кыле Сергей Снегирев тайнарнава. Лагъана къанда, Сергей Снегирев республикадин информационный сиясатдин алемда чара кас туш. Ада “Дагпечатдиз” регъбервал гана, эхиримжи йисара РД-дин печатдин ва информациядин министрдин заместителдин везифаяр тамамарзавай.

Виликан министр - Рашид Акавова вичин асул къвалах давамарда. Ам филологиядин илимрин доктор я. Министрдин къуллугъдал тайнарданди, ам ДГПУ-дин культурадин ва искусстводин Институтдин кыле авай ва ДГУ-дин филологиядин факультетдин электронный СМИ-рин кафедрада къвалахзавай.

6-августдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Артем Здунова министрстводин коллектив цийи регъбердихъ галаз танишарна. Мярекатда РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин информационный сиясатдин Управленидин начальник Зубайру Зубайруева, республикадин государстводин СМИ-рин руководителри иштиракна.

Вичин рахунра Артем Здунова кьейд авурвал, алай вахтунда печатдин органрихъ галаз санал чи умуурдиз информациядин цийи IT-технологиярни гъахъзава. Бязи регионра, къецепатан ульквейра абур хъсандиз виликни фенва. Премьер-министрдин

фикирдалди, и жигъетдай Дагъустан гьугъуна амуькна виже къведач. “Чна агъалийрал республикада кыле физвай вакъийайрикай хабарар агакъарунихъ галаз санал цифровой технологиярни вилик тухвана къанда. Мукъвал тир 50 йисан девирда тешкилзавай къвалахдай цийи чкаяр и хиле арадал къведа. Цийиз тухъкълур хъувунвай министрстводин вилик информациядин технологияр, печать, коммуникацияр ва алакъа вилик тухунин месэлаяр акъвазнава. Сергей Владимировичахъ и рекъе еке тежриба ава ва адалай кар алай месэлаяр гъялиз алакъадайдак за умуд кутазва”, - кьейдна Артем Здунова.

Ада гъакъни Рашид Акавова педагогикадин хиле зегъмет члугун давамардайдакай, ам командада амуькзавайдакай ва санал къвалахдайдакай хабар гана.

Рашид Акавова вичин къвалахдиз еке къимет гунай РД-дин Гьукуматдин Председателдиз ва министрстводин коллективдиз сагърай лагъана.

РД-дин информатизациядин, алакъадин ва массовый коммуникациядин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Сергей Снегирева ихтибар авунай республикадин руководстводин тварцихъ хуш гафар лагъана. “Министерстводин коллектив зун патал хайиди я. И карди вилик акъвазнавай месэлаяр гъялунив гъасятда зегъчдай мумкинвал гузва. Санал чалай гзаф крар кылиз акъудиз алакъада. За куь куьмекдикни умуд кутазва. Гъар са месэла санал гъялда. Къвалах менфятлуди хъуникай гъар сада фикирна къанда”, - алава хъувуна Сергей Снегирева.

Хци месэлайрикай сад

ЧИ МУХБИР

Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильева тухвай нубатдин совещанидал гатун девирда цаяр къуникай хуьн таъминарунин месэлаяр веревирдна. Совещанидин къвалахда республикадин Гьукуматдин Председатель Артем Здунова ва РД-дин тамарин майишатдин рекъай Комитетдин председатель Алибег Гъажиева иштиракна.

Месэла веревирд авунив зегъчдайла, Владимир Васильева кьейд авурвал, республикадин тамарин майишатдин рекъай Комитетдин делилралди, цийи цаяр къунин дуьшуьшрин къадар, ша-зандав гекъигаила, тимил я. “Алай вахтунда чи тамара цаяр къунин дуьшуьшар таханвайдан патахъай ван хуьн ва и кардай квез ва куь работникрис сагърай лугъун чаз хуш я. За мад сеферда кьейдзава: Дагъустанда, Россияда, са жерге къецепатан ульквейрани къадарсуз гзаф чимизва. Гъайиф хьи, бязи ульквейра цаяр къунин дуьшуьшрик инсанарни телеф хъанва. Гъавилляй кье чна и месэла веревирдни ийизва. Серенже-

мар къабулзаваз хуьн - им хъсан кар я. Гъа са вахтунда идан патахъай чи агъалийри фагъум-фикир авун герек я. Ака-тай чкадал planrus члугуртла, аялар цлув мукъаятсуздак эгечайтла, еке бедбахтвилиз элкъведа. Гъавилляй за вирибурувай и гзаф зегъем вахтунда, гъич са касни цаяр къунин себебкардиз элкъвен тийидайвал, чараяр акун тлалабзава.

А.Гъажиева вичи, дагъустанвийрихъ элкъвена, ихътин келимаяр лагъайдан гъакъиндай хабардар авуна: “Играми ватанэгълияр, за квевай тлалабзава: цийи къунин дуьшуьш арадал атайтла, телефондин агъадихъ галай нумрадиз зенг ая: 94-01-04. Диспетчервилин къуллугъди суткада кыляй-кылизи къвалахзава. Тама къуранвай векьер, зирзибил кумир! Ида цаяр къунал гъида”.

Къейд авун лазим я хьи, тамара цаяр къуниз талуьк месэла вири дуьньяда лап хцидак акъвазнава. Цаяр къуникади набататрин ва гъайванрин алемдиз зурба зиянар жезва. Цийи къун себеб яз инсанарни телеф хуьн мумкин я. Гъавилляй тамари цаяр къунин рехъ атунин серенжемар къабулун важиблу я. Идахъ галаз алакъалу яз тамар, хуьрер ва шегъерар цаяр къуникай хуьнин месэлаяр кьеттен гъузчивилик кутун тапшурмишнава.

Пулдин алава такъатар

Малум тирвал, алай вахтунда Дагъустанда “Россети” ПАО-дин энергетикри ученияр кыле тухузва. “Дагъустанская сетевая компания” АО-дин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, и серенжемерин нетижада республикадин хийирдиз 150 миллион манат пул къведа. Такъатар Дагъларин улькведа энергетикадин инфраструктура вилик тухунин рекъе харжда.

Чешмедди хабар гузвайвал, ученияр кыле физвай члавуз Дагъустандин са жерге шегъеррани районра ишлемишзавай энергиядин гъахъ-гъисаб къадай 18 агъзур прибор, 700 километр мензилда электрикдин симер (ЛЭП), ЛЭП-дин 7500 даях дегишарда ва трансформаторрин 300 подстанция ремонт ийида. Идалай гъейри, федеральный энергетикри Махачкъаладин ва адаз мукъва районрин сетрин майишат дуьзгъундаказ ахтармишда.

Суддиз рекъе тунва

РФ-дин Генеральный прокуратурадин сайтди хабар гузвайвал, Дербент шегъердин 2000 йисан юбилейдихъ галаз алакъалу мярекатриз гъазурвал акунин ва абур кыле тухунин Дирекциядин виликан регъбердиз талуьк яз уголовный дело къарагъарнава. Прокуратурадин делилралди, ада бюджетдинбур тир 44 миллион манат пул чуьнуьхнава. Уголовный дело алай вахтунда Дагъустандин меркезддин Советский райондин суддиз рекъе тунва.

Чешмедди кьейдзавайвал, Дирекциядин виликан регъберди 2016-йисуз Дербентда гъуьлуьн кьер авадамламушунин (набережный) къвалахриз талуьк документрал къул члугуна ва пудратчидив 44 миллион манат пул агакъарна. Гъуьлуьнлай малум хъайивал, документа тамамарзавай къвалахрин къадар артухарнаваз хъана.

Къейд ийин хьи, адак “Къуллугъдикай члуркля менфят къачун - хсуси итижар аваз официальный документа къалп делилар къалурун” статьядай тахсир кутунва.

Къелзавайбурун фикирдиз!

“Лезги газетдин” алатай гъафтеда акъатай 31-нумрада “Сулейман Керимован куьмекдалди” кыл ганвай макъала чапнавай. Ана Мегъарамдхуьруьн районда Дагъустанда мад санани авачир инвестициярин надир проект кылизи акъудзавайдакай ва адаз пулдин такъатар чара ийизвайди Сулейман Керимов тирдакай кхъенвай. И кардин гъакъиндай чи газетдиз Мегъарамдхуьруьн райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Амма макъала газетдиз акъатайдалай куьлуьх Мегъарамдхуьруьн райондин администрациядин информациядин центрадин директор Гуьлмира Закуевади, пресс-къуллугъди рекдак-

циядиз рекъе тур малуматда, гъалат хъана, бязи делилар дуьз къалур тавунвайди кьейдна.

Нетижада малум хъайивал, администрациядин пресс-къуллугъдин векилди “Сад” КФХ-дин векилдин, Дагъустандин багъманчийрин Союздин председателдин гафарал асаслу яз, проектдиз пулдин такъатар чара ийизвайди Сулейман Керимов я лагъана хабар гана. Гъакъикъатда лагъайтла, и чехи проектдин официальный инвестор “Сад” КФХ я.

“Сад” КФХ-дин векил К.М.Букарова гъакъикъатдихъ галаз къан тийизвай делил раиж авунай гъил къачун тлалабзава.

Комсомолдин - 100 йис

Жегъилар тупламишдай зурба къуват

Нариман КЪАРИБОВ,
Хасавюрт райондин Къурушрин хуьрун виликан К.Марксан тварунихъ галай колхоздин комсомолрин тешкилатдин секретарь

Алай йисан 29-октябрдиз ВЛКСМ арадал атайдалай инихъ 100 йис тамам жезва. Инанмишвилелди лугъуз жеда хьи, им чи уьлкведин тарихда гзаф лишанлу ва баркаллу ва къаирикай сад я.

Жегъил йисара комсомолдин къвалахда активвилелди, чехи ашкъидалди иштирак авур зазни зи хайи хуьр тир Къурушрин комсомолрин ва жегъилрин баркаллу крарикай, абурун зегъметдин агалкъунрик жува кутур паюникайни суьгъбет ийиз кланзава.

Советрин Армиядин жергейра къуллугъна (1962-1965-йисар), хайи хуьруьз хтайла, жегъилри зал чкадин К.Марксан тварунихъ галай колхоздин комсомолрин тешкилатдин башчивал авун ихтибарна. Гьелбетда, везифа са акъван регъятди тушир, амма аскервилдин къуллугъдин йисара погранзаставадин комсомолриз регъбервал гайи захъ комсомолда къвалахунин са къадар тежриба ва чирвилер авай.

Зун чи колхоздин комсомолрин тешкилатдин секретарвиле хягъайла, ина къвалахар са акъван тарифдай гьалда авачир. Майишатдин вири хилера (уьзъмчивал, малдарвал, магъсулдарвал, саларбанвал ва икӀ мад) гзаф къадар жегъилрини гъакъсагъвилелди зегъмет чӀугъзавай, колхоздин комсомолрин жергейра анжах 140 кас авом.

ГъакӀ тирвилляй, колхоздин председател Сару Жамалович Бекуьрова ва парткомдин секретарь Сабир Къагъриманович Диярханова (чпиз къведазни Аллагъди рагъметрай) ва гъакӀни ВЛКСМ-дин Хасавюрт райкомдин бюроди лап сифтедилай зи вилик эцигай къилин везифайрикай сад колхозда комсомолрин жергейр артухарун, сифтегъан тешкилат гужлу авун хъана.

Жуван патав кар алакьдай, бажарагълу активистар къвалтуналди (комсомолдин комитет), къвалахдив эгечӀай къве йисан вахтунда чна комсомолдин жергейриз цӀудралди къвенкъвечи уьзъмчияр, малдарар, саларбанар, механизаторар ва маса пешекарар тир жегъилар къабулна - колхозда комсомолрин къадар 300 касдилайни гзаф хъана.

Хайи хуьре яшамеш жедайла, за саки 12 йисан вахтунда чи колхоздин (К.Марксан тварунихъ галай) комсомолрин тешкилатдиз регъбервал гана.

Комсомолдин къенепатан тешкилатдай (организационный) къвалах тухунихъ галаз сад хъиз, хуьруьн комсомолдин комитетди хайи колхоздин экономика жкажуниз, хуьре меденият, физкультура ва спорт вилик тухуниз, жегъилар ватанпересвилдин руьгъдаллаз тербияламышуниз, хайи хуьр, жемят патал хийирлу маса краризни гзаф фикир гана.

Майишатдин кар алай саки вири хилера комсомолринни жегъилрин бригадар тешкилна. Колхоздин МТФ (калерин ферма) комсомолринни жегъилринди хъана. Комсомолдин членар тир уьзъмчийри, магъсулдарри, дояркайри ва механизаторри неинки са хайи колхозда, гъакӀ вири районда ва республикадани кваз зегъметдин гъунарар къалурна.

Ингъе са бязи мисаларни: комсомолдин тешкилатдин комитетдин член Селимов Пирбудагъ къиле авай комсомолринни жегъилрин уьзъмчивилин бригадади гъар йисуз ципицӀрин бул бегъерар къватӀ хъийидай, планар 115-120 процентдин ацӀур тавур са йисни хъанач. КӀвенкъвечи коллективдиз са шумудра комсомолдин Хасавюрт райкомдин гъуьрметдин грамотаяр, ВЛКСМ-дин ЦК-дин Яру выпел ганай.

Комсомолринни жегъилрин МТФ-дин коллективни гзаф йисара вири Хасавюрт районда лап хъсанбурун жергейра хъана. Машгъур доярка, а чӀавуз ДАССР-дин Верховный Советдин депутатни хъайи Шихкеримова Зерлишана вичин къвачихъ галай гъар са каликай йиса, юкъван гъисабдалди, 3400-3600 литр, Салманова Гуьлгеза 3700 литр некацаз хъана.

Машгъур доярка Г.Салмановадин гъакъсагъ зегъмет "Знак Почета" ва Октябрдин революциядин орденралди къейдна.

Комсомолар тир зегъметдин къвенкъвечияр майишатдин вири хилера авай. Чубанар - Айдаев, Бахшиев, Жабраилов; механизаторар - Агъарзаев, Къарибов; къушчи-Алимова ва гзаф масабур.

За регъбервал гайи йисара чи комсомолрин тешкилатдиз гъаишалугъ хуьн патал ВЛКСМ-дин ЦК-дин пайдах ва Гъуьрметдин грамота гана. А чӀавуз Дагъустанда и наградадиз лайихлу хъайиди тек са чи тешкилат тир. 12 кас комсомолар "майишатдин жегъил къвенкъвечи" знакдиз, Селимов Пирбудагъан уьзъмчивилин бригада "ВЛКСМ-дин 50 йис" дипломдиз, зун лагъайтӀа, "Комсомолда активвилелди къвалахунай" ВЛКСМ-дин ЦК-дин знакдиз лайихлу хъана.

Шад жедай кар ам я хьи, чи виликан комсомолри чпиз гъакъсагъ зегъметдай ганвай ДАССР-дин Верховный Советдин ва ВЛКСМ-дин обкомдин грамотаяр ва маса наградаяр чпин хизанрин архивра багъа ядигарар хъиз хуьзва, абурал дамахзава, чпин комсомолдин йисар, гурлу жегъилвал рикӀел хкизва.

За винидихъ лагъанвайвал, чна жегъилар ватанпересвилдин, бубайрин баркаллу адетриз вафалу яз тербияламышунизни къетӀен фикир гана. Хуьруьн культурадин дворецда мукъвал-мукъвал пуд несилдин векилрин, Ватандин Чехи дяведин иштиракчийрихъ галаз жегъилрин гуьруьшар тешкилиз хъана, хуьре фронтвикар тир къурушвийрин гъуьрметдай монумент эцигунин карда активвал къалурна.

Хуьруьн культурадин дворецдин художественный самодеятельностдин коллектив районда лап хъсанбурукай сад тир. Районда ва республикада футболдай, волейболдай ва спортдин маса жуьрейрай къиле тухузвай акъажунра иштиракуналди, чи спортсменри чпин бажарагълувал, викӀегъвал къалурна.

РикӀел хвена кланда: алатай асирдин 60-70-йисара комсомолди тербия гайи, ана лигим хъайи гзаф жегъилрикай государстводин ва общественный деятелар, твар-ван авай тешкилатчийр хъанва.

ВЛКСМ-дин 100 йис тамам хъун, - им адан жергейра хъайи гъар садан, ветеранрин, къенин жегъилринни чехи сувар я. Ам лайихлувилелди къилени тухудайдал шак алач. Гзаф сагърай чи багъри "Лезги газетни" комсомолдин юбилейдиз талукъ яз махсус рубрика кардик кутунвай!

Кхъихъ, комсомолдин ветеранар, майдан чиди!

“Зи Дагъустан” конкурсдин нетижаяр

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

2-августдиз Дербент шегъердин “Нарын къеледа” “Зи Дагъустан” конкурсда иштирак авун патал арзаяр къабулна акъалтӀаруниз ва нетижаяр къуниз талукъарнавай пресс-конференция къиле фена.

И мярекатда РД-дин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова, Дагъустандин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин руководитель Владимир Иванова, “Зи Дагъустан” конкурсдин мярекатриз къимет гузвай блокдин руководитель Юлия Лузановади, РД-дин Халкъдин Собранидин председателдин заместитель Елена Ельниковади, ДГУНХ-дин ректор Ягъия Бучаева, Дербент шегъердин къилин везифаяр вахтуналди тамарзавай Энрик Муслимова, Дербент райондин къилин везифаяр вахтуналди тамарзавай Фуад Шихиева, республикадин гъукуматдин ва аслу тушир СМИ-рин руководителри, корреспондентри, блоггерри ва масабуру иштиракна.

“Зи Дагъустан” конкурсдин асул макъсад пешекарвилдин вини дережа авай, Дагъустандин хушбахтвал патал менфятлудаказ къвалахиз алакьдай руководителар жагъурун я.

Журналистриз хуш гафар лугъуналди, Артем Здунова асиррин тарих авай къадим Дербент шегъерда “Зи Дагъустан” конкурсдин сифтегъан нетижаяр къунихъ чехи метлеб авайди къейдна.

- Дагъустандин Къилин тапшуругъдалди чи гъукуматди кадрийрин резервиар гъазурдай программа къилиз акъудзава, - давамарна ада. - Чна и къвалах “Россия - мумкинвилерин уьлкве” коммерциядинди тушир автономный тешкилатдихъ галаз санал цийи дережада аваз къиле тухузва. Чун атанвай арзайриз дикъетдивди килигзава, гъикӀ лагъайтӀа, Дагъустандин министерствоярни ведомствояр конкурсдин гъалибчийрал вил алаз акъвазнава. Идалайни гъейри, гъалибчийр чкайрал алай экономикадин, здравоохраненидин ва образованидин идарайрини гуьзлемишзава.

Владимир Иванова конкурсдиз 11 агъзур чар атайди къейдна. Инсанри хъенвай гзаф чарар конкурс тухунай сагърай лугъувайбуру тир. Абуру кадрийрин проект давамардайдак ва нетижалуди жедайдак умуд кутазава.

Конкурсдин географиядиз талукъ яз В.Иванова къейдна хьи, Россиядин гъар са региондай конкурсдиз арзаяр атана. 85 регионда яшамеш жезвай дагъустанвийри конкурсда иштирак авун патал хъенва. Арзаяр гъакӀни Америкадай, Украинадай, Прибалтикадайни атанва. Виридалайни гзаф арзаяр Москвадай, Московский областдай, Ставропольский крайдай, Санкт-Петербург шегъердай ва Ханты-Мансийский округдай хъенва. Ида патал яшамеш жезвай дагъустанвийрин рикӀ ватандихъ кузвайди ва абуруз

ватан абад авуник чпин пайни кутаз кланзавайди къалурзава.

Ахпа ам иштиракчийрин яшарал, савадлувилел ва тежрибадал акъвазна. ИкӀ, иштиракзавайбурун 45,9 процент -35 йисал къведалди яшар хъанвайбурун ва 54,1 процент ксарни - 35 йисалай виниз тир яшар хъанвайбурун я. Виридалайни жегъилдан 21 йис ва тежриба авай виридалайни яшлудан 71 йис я. Проектдин иштиракчийрин чехи паюниз къилин образование ава. Абурукай 7 процент илимдин кандидатар, 1 процент илимдин докторар я. 25,3 процент - дишегълияр я. Конкурсдин иштиракчийр 34 чӀалалди рахазва.

“Зи Дагъустан” конкурсдин иштиракчийрин коллективдин суьретдин презентация акъалтӀаруналди, В.Иванова конкурсдикай агъалияр хабардар авунин рекъе прессадин роль къейдна ва журналистриз сагърай лагъана.

Вичин нубатдай Юлия Лузановади тестирование гъикӀ къиле фидатӀа, дистанционный тестированидин тапшуругърикай ва къимет гунин къайдадикай лагъана. Конкурсдин иштиракчийриз идара авунин агалкъунриз ва хъена кланзавай эсседин килигна къимет гуда.

- Чи къилин везифа Дагъустандин Гъукуматдин идарайриз, и чилел яшамеш жез, хайи чилел уьмуьр хъсанарун патал къвалахиз кландай дагъустанвийр гъун ва абуруз къвалахдай хъсан шартӀар яратмишун я.

Ягъия Бучаев конкурсдин шартӀарал дъузгъундаказ амал авун таъминарунин серенжемрал акъвазна. Адан гафарай малум хъайивал, конкурсдин къвед лагъай паюниз 5258 кас ахъайнава. И ксари гъазурнавай документар, образованидин дережа эцигнавай истемешунрив дуьм-дуьздаказ къазва.

Ахпа пресс-конференция “суал-жаваб” къайдада давам хъана.

“Конкурсда дагъустанвийри активдаказ иштирак авун квехъ галаз алакьаллу я?” - суалдиз, В.Иванова халкъди чехи дережада ихтибарвал авун я”, лагъана.

Заманайриз сиягъат Лезги Гьамди

Муъзеффер
МЕЛИКМАМЕДОВ

ЮКЪВАН виш йисарин араб тарихчирикай Йакъут ал-Гьамавидин "Ульквейрин гафарган", Насир-и Хусраудин "Сефернаме" ктабрай, машгур сиягъатчи Ибн Баттутан кьейдерай, Мугьаммад аз-Загъабиди гайи малуматрай, гьакни маса чешмейрай малум жезвайвал, чапхунчийрин басрухар себеб яз, са бязи лезги шаирар араб ульквейриз фенай ва гьанра сейли хьанай. Ихьтин ксарик Муса ибн Юсуф ибн Гьусейн ал-Лезги, Мазан Куьрел, Лезги Гьамди, Нуруллагъ Хьиливи, Абдуллагъ ал-Лезги, Абдуллашид ибн Салигъ Лезги ва масабур акатзава. Чеб феий ульквейрай абурун килел мусибатар атанай. Парабурвай, гьикъван алахънатлани, ватандиз хквез хьаначир. Гьавилай 50 йисуз гьурбатда яшамеш хьайи Абдуллашид ибн Салигъ Лезгиди (1226-1306) вичин "Кьул" шиирда риклин цугъдалди кхьенай: "Гьурбат женнет хьайитлани, Зи рикл алай кьул кьанда заз".

Ватандивай яргъариз акъатай, гзафни-гзаф кieverа гьатай шаиррикай садни тахминан XIV-XV виш йисара яшамеш хьайи, вичин твар бязи чешмейра **Лезги Гьамди Аварани** хьиз гьатнавай Лезги Гьамди я. Адан умуьрдин рехъ ва яратмишунар чирун патал сифте гьа девирдиз вил вегьена кьанзава.

XV виш йисуз лезгийрихъ Магьмуд Хиналугъви, Шукруллагъ Ширван, Ягъя Ширванви, Фатуллагъ Ширванви, Мегьамед Муьшкурви, Акпер Ахъегъви, Куьре Мелик, Миграгъ Къемер хьтин машгур алимар ва шаирар авай.

Твар-ван авай лезги алим, тарихдин илимрин доктор, профессор Амри Шихсаидова малумат гузвайвал, Магьмуд Хиналугъвиди вичин эсерда Лезгандин (Лезгистандин), Дербендин ва Ширвандин тарихар кьелемдиз кьачунва. (Килиг: АКАК, т. II, док. № 1300, с. 1076).

Магьмудан 1456-йисуз Кьиблепатан Дагьустандин Игъир хуьре кхьенвай твар алачир эсер сифте яз А.Шихсаидова вилел акъудна ва ада ктабдиз шартлуналди "Дагьустандин ва Ширвандин вакъияр. XIV-XV виш йисар" твар гана.

Магьмуд Хиналугъвиди эсердин эхирда вичин ктаб гьикл арадал атанватла кьалурзавай ихьтин кьейд авуна: "За ибуру вири, вич Афрасим бегдин хва Магьмуд бегдин хва Къасим бегдин гьиле хьайи кьадим несилдин таркикай менфят кьачуна, Ахир Докъузпара кьеледа кхьена... За, Аллагъдин мергьаматдихъ муьгътеж тир Магьмуд Хиналугъвиди, Худади заз регьим авурай, и кьейдер пайгьамбардин тарихдалди 861-йисуз (1456-й. - М.М.) чпин арада Кьуруш, Маза, Чикъчикъ, Кьурагъ, Рутул хуьрерай тир нуфузлу ксар авай 220 кьван шагиддин иштираквилелди кьелемдиз кьачуна".

Магьмуда вичин эсерда Ширвандин гьаким Султан Кершаспан гьакьиндай малуматриз гзаф чка ганва. Султан Кершаспан

Дербендин лезги гьаким Мегьамед Дербенвидин хва Шейх I Ибрагьим Дербенди я. Ада Къайтагъдин султан Мегьамед бегдин хва эмир Эльфа душманрикай хвенай ва гуьгьунлай адан хва Мегьамед бег Докъузпара вилайтдин са кьеледиз регьбервал гуз ракъурнай.

I Ибрагьим Дербендиди лезги чилерал кьел-кхьин, меденият, эдебият вилик тухун патал гзаф кьвалахар кьилиз акъуднай. Ам Лезгистан клубан ийиз, агъалийрин агьвал хьсанариз алахънай. Гьа ихьтин крар фикрда кьуна, ада лезги вилайтиз регьбервал гун патал вичин мукьва-кьилийрикай менфят кьачунай ва Ахъегъиз вичин хтул Гьасан бег, Хинез хтул Мугьамуд бег, Ахир кьеледиз вичин хва Эльчав Агьмед бег ракъурнай. I Ибрагьиман гуьгьунлай атай несилри Кьурагъа, Куьреда ва Табасаранда бине кутунай.

Тарихчири малумат гузвайвал, I Ибрагьиман вахтунда лезгийрихъ гзаф машгур алимарни шаирар авай: Дербенди Абу Уьмер, Юсуф Ширванви, Камалуддин Ширванви, Мегьамед Ширванви, Юсуф Кьевепелеви, Мелик Куьреви, Лезги Гьамди Аварани ва масабур. Эхиримжи кьуд шаирди чпин эсерар гьам араб, гьамни лезги чаларал кхьизвай.

Лезги Гьамди гьевечизмаз чьехи мусибатдик акатнай. Имни Кьизил Ордадин ханари Кавказдиз гайи басрухрихъ галаз алакьалу тир. XIV асирдин эвелпра абуру Рагъэкечдай патан Кавказ гьилик ийиз алахъна. Чпин ният кьилиз акъудун патал диндикай менфят кьачуна. Эвела Туда Менгу Ханди (1237-1280), гуьгьунлай Узбек ханди (1312-1342) ислам дин кьабулна. Абуру Кьизил Ордадин меркез тир Сарай-Беркеда мискинар эцигиз туна. Узбек хандин вахтунда ина мискинрин кьадар 13-дав агакьна.

Вичи Кавказдин халкьарив кьилляй-кьилди мусурманвал кьабулиз тада лагъай Узбек ханди кьедра - 1318 ва 1330-йисара - Рагъэкечдай патан Кавказдиз басрух гана. Ина абурун хура лезгийр акъвазна. А вахтунда Лезгистандин ва Дагьустандин бязи вилайтири гьеле ислам дин кьабулнавачир. И кар багьна кьуна, Узбек ханди лезгийрал вегьена. Женгера гьалиб хьайи ада гьиле яракъ кьунвай лезгийрихъ галаз санал динж агъалиярни телефна, агьзурралди инсанар эсирда кьуна. Лукъиликай кьил кьакъудиз кьанз агъалийрин са паяр дагьларин цараризни сувариз катна. Монголри абурун хуьрер, шегьерар, гьатта диндин дараматарни чукурна.

Кьвед лагъай гьилера Узбек ханди лезгийриз генани чьехи инад кьуна. Лезгистандин гзаф чилер чапхунна, эсирда кьур агъалийриз зулум авуна. Тарихчири кхьизвайвал, "Узбек ханди ина вирида ислам дин кьабулна кьанзавайди малумарна ва гзафни-гзаф динсузар яна кьена". (Килиг: Тизенгаузен В.Т. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. М.-Л., 1941. Стр. 277). Монголри агьзурралди лезгийр эсирда кьуна, Сарай-Беркедиз тухвана. Ирандин тарихчи Жувейниди кхьейвал, "са береда виш агь-

зурралди инсанар яшамеш хьайи чкайра виш инсанни амачир".

Сарай-Беркедиз акъатай лезгийрин арада алимарни авай ва абуру ина сейли хьанай. Месела, машгур араб сиягъатчи Ибн Баттута (1303-1377) кхьенай: "Муьдеррисрин арада вич гзаф нуфуз авай кас тир факъигъ, лайихлу имам Седреддин Сулейман ал-Лезгини ава". (Тизенгаузен В.Т. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. Т. I. СПб, 1894, стр. 227). Ибн-Баттута машгур лезги алимрин ва шаиррин арада жегьил Гьамдидин тварни кьунва (Килиг: Рихлат Ибн Баттута ал-муссама ан-Назар фи гараиб ал-амсар... Бейрут, 1405/1985, ж. I, ч. 394 (араб чьаладди). Тарихдин делилрив гьекьигайла, Гьамди аял вахтунда Сарай-Беркедиз акъатнавайди малум жезва. Адан чьехи буба Агьмед Аварани алим тир. Вич, эсирда кьурдалай кьулухъ са шумуд йис ала тайла, рагьметдиз фенай. Дидени буба ватандамаз квадарай Гьамди ара да тлана хайи хуьруьз хквез алахъзавай. Эхирни агакъай гададилди са шумуд лезгидихъ галаз санал Сарай-Беркедай катиз алакьна. Лезгистан женгерин майдандиз элкьвей вахтунда ватандиз хтай жегьил Гьамди гьиле яракъ кьуниз мажбур хьана. Лезгийри гагъ хулагийрин, гагъни монголрин кьушунрихъ галаз женг чьугвазвай. Дявээр себеб яз, хуьрер барбат, канвай техилар пуч, ис-лягъ инсанарни гзаф кьирмиш жезвай. И вакъийри гзаф эсер авур Гьамдиди, арадин лезгийрин агудна, чьехи кьуватралди душмандин хура акъвазун кьетна.

Амма халкъ агудун регьят тушир. Хуьрера кьекьвена, вилик-кьилик квай ксар жагьурна кьанзавай. Абурун куьмек галачиз кьушун туькьурун четин тир. Халкъдиз эсердай такьатар жагьурна кьанзавай. Ихьтин такьатрикай сад гаф, инсанар кьарсурдай шиир тир. Чапхунчийр лянетламишдай, халкъдик руьгь кутадай чалар теснифна кьанзавай. Гьа ик, гьеле Сарай-Беркеда алим хьиз твар-ван акъатай Гьамдиди вичин "Женг чьугу!" твар алай сад лагъай шиир кхьена. Адан чалар гзаф таъсирлу бур тир:

*Диде кьена, диде амач лагъайтла,
Буба кьена, чилер гумач лагъайтла,
Гьал гьикл хуьрай чьехи лезги эллерин.
Усал яз, лагъ, гьуцариз гьикл эверин?*

*Къарагъ кьвачел,
алукл кьеркьер,
Тур яхъ гьиле,
хьана кьвенквер.
Усал жемир, я аклу,
Женг чьугу!*

Лезгийриз "кьвенквер" (женчи) хуьхъ, "аклу" (лукл) жемир луьгузвай шаир, са шумуд агьзур касдикай ибарат кьушун туькьурна, чапхунчийрихъ галаз женгиниз экьечна. А девирда гужлу кьве пачагьлугъдин кьушунрин аксина женг чьугун гзаф четин тир. Амма са кар авай халкъдивай душманрин зулум эхиз хьжезмачир. Лезгийрин женчи руьгь кьвердавай хкаж жезвай. Абурун чил ва тебиатни кваз женгина авай...

(*Кьатл ама*)

Ватанпересар тербияламишунай

Низам ШАХБАНОВ,
РФ-дин умуми образованидин
гьуьрметлу работник

"Агъалияр кьетлен гьалара хуьдай Интербригада" ДРОО-дин Советдин кьарардалди ва адан командующий, генерал-майор Шамил Асланован приказдалди Махачкьала шегьердин 10-нумрадин школадин директор Рамиз Сердероваз акьалтзавай несил ватанпересвилдин, Ватан кьан хьунин руьгьдаллаз тербияламишунин кардик еке пай кутунай "За патриотизм" медал гана.

И мектебда награда вахузвай мярекатда генерал Шамил Асланова, адан заместитель полковник Маркс Жанаева, и царарин авторди, общественный тешкилатдин пресс-кьуллугъдин кьил Гьажи Мирзаева, меркездин 12, 14, 50 ва 59-нумрайрин школайрин директорар тир Насрудин Мирзегьасанова, Мегьамед Багандова, Махач Изиева, Ибрагьим Байсунгурова, 10-нумрадин школадин директордин хатасувилдин рекьяй заместитель, полициядин оставкада авай полковник Владимир Леонгарда, информациядин рекьяй заместитель Мурад Ибрагьимов, майишатдин рекьяй заместитель Кьиясудин Канбегова, бухгалтер Рузмина Насрудиновади ва маса ксари иштиракна.

Сифте чун мектебдиз ва анин гьаятдиз килигна. Ам гьенш ва мишъа я. Цийи корпус гилиг хьувуна. Кабинетра алай аямдин тадаракар ава. Гимнастикада машгьул жедай, футболдал кьугьвадай майданар кардик ква. Ихьтин гьенш гьаят хуьз алай аямдин шартлара кьелай гьикл алакьна лагъана хабар кьурла, директорди, хьвер авуналди, куьрелди жаваб гана: "Давамна, дурум гана" (выстояли).

Рамиз Сердероваз медал вахкудайла, генерал Ш.Асланова ик лагъана: «Рамиз Мирзегьасановича образованидин хиле зегьмет чьугваз 35 йис я, адакай 18 йисуз - директорвиле. Кьилин категориядин муаллим, тарихдин илимрин доктор тир ада 1989-йисуз юкьван мектебрин жегьил директоррин республиканский конкурсда 1-чка кьуна. Ам "РД-дин халкъдин образованидин отличник", Россиядин Федерациядин умуми образованидин гьуьрметлу работник" тварариз лайихлу хьанва..."

Зани алава хьувуна хьа, кьелзавай бур ватанпересвилдин руьгьдаллаз тербияламишуниз артух фикир гун Рамиз Сердерован лайихлувал я. Ам кьиле авай школадин аялри "Победа", "Ополченец" кьугьунра, "Ваз Ватанди ихтибарзава" клубда,

ТОКС-да, "Годен к строевой", "Призывникдин югъ" ва маса мярекатра активвилелди иштиракзава. Образованидин хиле кар алай терефрин кьетленвилер дериндай чир хьуни, гражданвилин активвиле ва жавабдарвал аннамшунин Рамиз Мирзегьасановичаз мектебдин коллективдиз кар чиз регьбервалдай, тарихдин ва маса тарсарни пешекарвилдин вини дережада аваз тухудай мумкинвал гузва.

Маркс Жанаева кьейд авурвал, 1999-йисан августдин Дагьустандиз кьурхулувал авай четин йикъара Р.Сердерова Махачкьаладин лап важиблу объект хуьзвай. Кье лагъайтла, Р.Сердеров кьиле авай коллективди школадин хьсан адетар хуьзва, давамарзава, образованидин хиле цийи терефар умуьрдиз кечирмишзава. Шад жедай кар ам я хьа, 2007-йисуз 10-нумрадин школа "Образование" проект умуьрдиз кечирмишунин сергьятра аваз Президентдин грантдиз лайихлу хьана. И школада алай вахтунда РФ-дин умуми образованидин гьуьрметлу работник тир 23 педагогди, РД-дин образованидин - 13, РД-дин халкъдин образованидин кьве отличникди зегьмет чьугвазва. И школада кьелзавай буркай гзафбурукай шегьердин ва республикадин олимпиадайра, конкурсра, конференцияра гьалибчиярни призерар жез пара йисар я. Эхиримжи гуд йисуз 10-нумрадин мектебдин 23 ученик - шегьердин олимпиадайра, 21 кас "Гележегдиз кам" конференциядин гьалибчияр хьана, 70 ученикди медалар кьачуна, 7 кас военный училищейрик экьечна.

Эхиримжи йисара "СОШ №10" МБОУ акьалтларзавай бурун 99 процент вузриз гьакьзава.

Ихьтин школадиз регьбервал гузвай Рамиз Мирзегьасанович "За патриотизм" медалдиз лайихлу я", - лагъана 59-нумрадин мектебдин директор И.Байсунгурова.

Наградадиз лайихлу хьанвай Р.Сердерова "Интербригададин" аскерди кьин кьунин текст кьелна: "Халкъдин ополченидин жергейриз гьахьуналди, Россиядин халкьар кьечепатан ва кьенепатан душманрикай, тахсиркаррин чьуру кьастарикай ва кьетлен гьаларикай хуьда лагъана, кьин кьазва..." Ада "Интербригададин" регьбердиз чухсагьул лагъана, инлай кьулухъни кар алай кьуватрин сифте жергейра жедайдахъ кьватл хьанвай бур инанмишарна. "Интербригададин" командующийдин приказдалди Р.Сердероваз халкъдин ополченидин майорвилдин чин гана. Чна вирида Рамиз Мирзегьасановичаз награда чин мубаракна, гележегда мадни еке агалкьунар хьун алхишна.

Даир Бейбалаеван - 70 йис

Мердали ЖАЛИЛОВ

Даир Бейбалаевич БЕЙБАЛАЕВ...
 Чи кълемдин юлдаш, редакцияда яргъал йисара, сифтедай таржумачи, ахпа отделдин редактор, гуьгъунлайни 25 йисуз газетдин жавабдар секретарь - килин редактордин заместитель яз квалалахай чехи хва... Алай вахтунда ада махсус корреспондентвилдин везифаяр тамамарзава, яни журналиствилдин кеспидивай ам кьерех хъанвач. Гъайиф, яшари чпкай хабар гуз гатумайла, Даир Бейбалаевича вичин хушуналди хивяй виликан агъур везифаяр акъудун тлалабна, къуй жегилри чеб къалуррай, алакьдай вири куьмекар гуз вич гилани виклеъ тирди раижна. Редакциядин коллегияди яшлу юлдашдин тереф хвена...

За жуван ачухвилелди а кар кьейдзава хьи, Даир Бейбалаевич Бейбалаев чи коллективда килин кас - килин хва яз ама! Иллаки лап четин материалар тади гьалда урус члалай

Къилин хва

лезги члалаз элкьурдайла, адав кьведайди гьелелиг авач! Ихътин бажарагъдин сагъибар цуд йисара садра майдандиз атун мумкин я.

Жуван са тебрикда Даир Бейбалаевичан гьакъиндай кхъенва:

*Хазинаяр, тавханаяр, тажирвилер
 клан хъанач.
 Уьмуьр санлай лацу чарчел чугур чулау
 цан хъана.
 Лезги гьар са хуьре, квалале ви ирсинин
 пай ава -
 Къелягъ чилин, Къурагъ вацун
 илгьамдин нев - гъай ава!*

*Рехъ твах гена генгвилерихъ,
 къакъанвилхъ таъсибдин,
 Аквадач ам са члавузни чи несилриз
 кесибдиз...*

Иникай хжуддай гаф-члал авач, кухтадай-бур гзаф жагъида...

Заз Даир гьеле студент йисарилай чида. Чун гьа са общежитида, гьа са йисара яшамаш хъана. Вуздун библиотекаяра чун санал тимил ацукънач. Йиферин гьедалди, вилик ктабрин еке хараяр кваз, читальный залда амукъай вахтарни гзаф хъана. Зарафат туш, Дагъустандин госуниверситетда, филологиядин факультетда Даира вири йисара лап хъсан кьиметралди клелна, эхирдай яру диплом качуна. Даиран муаллима хъайи Гаширов Гъажиди, Гъайдаров Ражикина, Вагъабов Маллади, Гуьлмегамедов Агъмедуллагъа, Гъасанов Малика ва гзаф масабур адак еке умудар кутадай. Гьелбетда, чехи аллим-

да акъвазнач. Эгер алимвилин рекъиз хас са бязи кьетленвилер (формальностар) авачиртла, Даир Бейбалаевича урус члалай лезги члалаз авур анжах са переводрай адаз алимвилин твар гуз жедай. Ада, шартлуналди лагъайтла, газетдин аспирантура лап хъсан кьиметралди куьтягнавадал шак алач.

Стлал Мислиматан 90 йисан юбилейдик Къулан Стлалдал

Къепирви Бейбаладин, Къурагъ районда культурадин хиле квалалахай лап лайихлу векилрикай садан хизанда хва хъайила (им 1948-йис тир), лугъузвайвал, ярар-дустар адан патав тебрикиз далдам-зурне гваз атанай. Машгур манидар Сафаров Ражаба члагъандихъ галаз вичин гужлу сесиналди халкъдин адлу манияр тамамарнай. "Бейбаладин квал гьамиша мугъманрай ацлайди я", тарифна заз къепирвийри садра абуруз мугъманвиле хуьруз фейила.

Хцин юлдаш, санал квалалахзавайди атанвайдакай хабар хъайила, Бейбала халуди Сарагрин хуьрай гьер хкана туклунай. Чехир лагъайтла, гьамиша квалале авай. "Багъ ава халудихъ, емишар гьиниздатла чизвач. Иллаки ширин хутарин миже вижевайди я", къайгъуйрик акатнай рикле затни чуьнуьхиз тежедай агъил итим.

Даиран диде Зарият лагъайтла, гьамиша хъыз, мецел миже квай ихтилатар алаз, дилавар тир: "Жегъил амалар хкятдач хьи, итим, вакай. Мугъмандиз ял ядай мумкинвал къванни це".

Къе и цларар хъидайла, за мад сеферда фагъумзава: хва бубадал атайди жеда. "Ич ичин таравай яргъаз аватдач", гъавайда лугъузвач.

Даир Бейбалаевича и йикъара вичин 70 йисан юбилей кьейдзава. Винидихъни къалурнавайвал, хайи халкъдин руьгъдинни культурадин хилериз хвавилелди къуллугъзава. Даир вуж ятла кье неинки са Лезгистандиз, вири Дагъустандиз чир хъанва! Адавай тежриба къачуз неинки чи вузрин студентар - филологар ва журналистар, гьакни газетринни журналрин жегъил къуллугъчияр къвезва. Келзавайбур патал газет гуьрчегди, метлеблуди, руьгъ тухардай маналуди хъун патал Даир Бейбалаевича вичин гзаф къуватар серфзава. Адахъ галаз квалалахай са касни - редакторар, гьакл жергедин къуллугъчиярни садра къванни адакай къана рахаз акунач. Жегъилриз ам - буба, чехи стха, агъилриз - чехи хва, арха хъыз я.

Чехи журналистдин зегъмет кьведра ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гуьрметдин грамота, Дагъустан Республикадин Гуьрметдин грамота, "Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник" лагъай гуьрметдин твар, ведомстводин ва газетдин редакциядин хейлин наградаяр, лишанлу знакар гуналди кьейданава. Хайи члал хуьнин ва виликди тухунин лайихлувилерай адаз газетдин сад лагъай редактор Гъажибег Гъажибегован тварунихъ галай премия ганва.

Виридалайни кьетленди адаз редакцияда авай гуьрмет ва авторитет я. Ина адавай журналиствилдин ва таржумачидин сифтеган чирвилер къачур хейлин ксари (Ш.Гъажимирзоев, Ж.Саидова, Р.Рамалданова, Э.Шерифалиев, З.Бабаева) квалалахзава. Алай вахтунда редакциядин кьилиз атанвай М.Иб-

рагъимовни, М.Агъмедовни члалан хейлин сирер Даир Бейбалаевичавай чирай, гилани хейлин меслэлайрай куьмекар къачузвай ксарикай я. Ихътин алакъайри газетдин редакция вични къуватлу ийизвайдал шак алач. Хъсан тежриба несилрилай несилрал агакъзавай ирс хъыз я.

Даир Бейбалаевич кьени хизандин кьил (хвани руш, хтулар тербияламышзава), вахарин гуьрметлу стха, мирес-варисдиз арха, къепирвийриз хва, клививийриз езне яз, сейли я.

Уьмуьрдин юлдаш Исият вах квалалин кайвани хъунилай гъейри, къайгъудар диде, итимдин руьгъдин дава, гъава хъыз я. Ихътин гуьрметлу хизанарни тек-туьк гьалтда.

Къуй ви сагълам яшар, мад ва мад цудар жез, давам хъурай! Чна ви агалкъунрал анжах шадвалда ва дамахда...

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив.

Хъсанвал
 квахъдач

Агъмед АГЪМЕДАГЪАЕВ,
 хуьруьн майишатдин илимрин кандидат

И агъвалат 1972-йисуз хъайиди я. А йисан къуд гзаф мишекъатди хъана, мекъивал 24 градусдив агакънавай. Январинни февралдин варцара, вири районрин рекъер мурклядини живеди къуна, халкъдиз транспорт ишлемишдай мумкинвал амачир.

9-январдиз, Азербайжандай хуьтлуьз малариз гудай векъер хкиз, Къурукалалай рекъе гъатай зи стхадин машин авария хъана, стхани, адан машинда авай са дишегълини рагъметдиз фенай.

Мусурманрин адетралди, за стхадин яхцулар гана кланзавай. 17-февралдиз, нисинилай къулухъ, зун поездда аваз Дербентдиз хъфенай. Мекъивилиз килигна автостанция клевнавай. Захъ а члавуз Муслим халу лугъудай са яшлу итимни галай. Ам Кочубейда нефтлядин бургуьрал квалалахай пенсионер тир, вични Кочубейда яшамаш жезвай. Мукъва-къилилрал кил элягъиз, ам Чепелрин хуьруьз хъфизвай.

Йифен сятдин 8-ралди чун гич са касни квачир Дербентдин автостанциядал аламуькна. И члавуз, чи бахтунай хъиз, станциядал са жегъил руш пайда хъана ва ада чавай гьиниз хъфизвайбур ятла хабар къуна.

Са шумуд югъ тир, мекъивилиз килигна, автобусар физвачир. А руша чаз йиф акъудиз куьмекнай. Зав, хуьруьз хутахиз (стхадин игъсан гуз), са ящик чьем, са ящик апельсинар ва гьакван кишмишарни гвай. Эвтунахъ, сятдин иридаз хъиз, мад автостанциядал хъфенай. И юкьузни иник са гьерекатни квачир. Садлагъана чи кваллав, салам гана, Сулейман-Стальский райондин а члаван "Калининский" совхоздин къилин агроном Шагъмирзоев Рамазан атана акъатна. Ада чавай мекъи и вахтунда автостанциядик вучзавайди ятла хабар къуна. За Рамазаназ зи гьал-агъвалдикай лагъана. Ахъегъиз хъфидай улакъ авачир. Рамазана са 20 декъикадиллай вичи чаз улакъ жагъурун хиве къунай. Дугъриданни, са герендилай чи кваллав ам номерарни алачир, Горький шегъердай совхоздиз хканвай цийи УАЗ машин гваз хтана. Шофердиз тапшурмишна: - Агъмед дах Къурукаларин хуьруьв агакъарна, Дербентдиз зи кваллав хъша.

Рамазана лагъайвал, шоферди зун хуьруьз хутахна. Муслим халуни Чепелрал къван чна ахгакъарнай. Шофер элкъвена Дербентдиз Рамазанан кваллав хъфенай...

Вахтар гьикъван гзаф фенватлани, дуст Рамазана а мекъи хуьтлуьн юкьуз чаз гайи куьмек риклелай алатзавач. Хъсанвал квадариз жедай шей туш эхир!. Вич Дербентда акъвазна, зав машин вугана, зун стхадин яхцулрив агакъарун...

Рамазан вири уьмуьрда жу-мартлу кас тирди и са мисалдини лугъузвач.

Ихътинбур, чи Пайгъамбардин гьадисрай, гишиндаз тлуьн гудай, цихъ къанихдаз яд гудай, хъсанвал ийиз алахъдай, писвилехъай катдай, халисан еридин инсанар я. Рамазан Сулейман-Стальский райондин Агъа Стлалдал яшамаш жезва. Къуй ви уьмуьрда гьамишанда сагъвал, шадвал, бахтлувал хуьрай, гуьрметлу дуст!

Дустарикай кит жезвай и девирда ихътин мисалар рикле кхун кутугнава. Дуствал, хатурувал садран риклелай тефидай ерияр я. Жегъил несилри гьа ихътин мисалрилай чешне къачун лазим я.

Даир ва Исият Бейбалаевар хтулдихъ галаз

риз чпин ученикдикай гележегдин алим хъана кланзавай. Даиран халу, рагъметлу писатель Гъажикъулиев Бубадизни ихътин рехъ хтулди хкъягъун хуш тир. Лезги литературадин тарихдай Даира кхъей са шумуд макъаладиз а вахтара хъсан кьиметни ганай. Амма къисметди вичин саягъ авуна. Даир, университет куьтягна, аскервилдин жергейриз фена. Анай хтана, жегъил офицер газетда квалалахал акъвазна. Алимвилин рехъ хкъаначлани, хайи халкъдин культурадивай, къанажагъдивай ам кьерех-

Миллетдин месэляяр

“Манияр туш,
дердияр я...”Ханбиче ХАМЕТОВА,
Дагъустандин халкъдин шаир

Гъар са халкъди вич миллет тирди литературадин, культурадин, искусстводин агалкунралди тестикъарзава. Литература авачир халкъдикай миллет хъйи месэляяр тарихда авач.

И мукъвара акъатнавай “Лезги зарияр” справочникда (туьклубрайди - Къ.Акимов) 154 писатель гъатнава. Абурук са къадар жегъилар ква. Пискар туш, хъурай. Писателри ктабар кхъизва, а ктабрин къисмет келдайда гъалзава. Келдайда акъудай къарар садавайни дегишиз жедач. Гъавилый мад ва мад сеферда кар бажарагъдал акъвазнава. А бажарагъдин месэляяр алай вахтунда гъикъ я?

Хизандин дуланажагъ тухун четин хъанвай шартлара халкъди, эвелдай хъиз, ктабар къачузмач, абур келзамач. Ктабханайри кьериз-цларуз акъудзавай члавуз гъукуматдивай писателприз гъихътин куьмек гуж жеда?

Лугъун чна, гъукуматди писателприз мажибар тайинарда. Ахътин чешнеяр дуьньяда авазава. Месэля, Швейцарияда, гъар са писателдиз вичиз гъевезвай гонорарни гайила, вацра са агъзур доллар пулни гузва. Чи къунши республикайрани, и четин вахт фикирда аваз, писателрин гыл къун тавуна тазвач. Амма 40 члалал рахазвай, кхъизвай Дагъустанда ни тайинарда а мажибар? Россиядин писателрин - пешекар писателрин ктабрай автордин гъакъи - гонорар гужмач. Союздин членар хъанвайбуру 300 касдив агакънавайла, цлуд сеферда артух членар тахъанвайбуру авайла?.. Низ гуда, низ гудач, гъикъ хъарай, ни хъарай?

Алай вахтунда чпин харжидалди ктабар акъудзавайбурун къадар гъукуматди акъудзавайбурулай хейлин артух хъанва. Абуру вузар я?

Гъаф къадарда литературадивай яргъа инсанар, ктабханайри чпин къваларивни гатлунар тавурбуру, гужуналди чпин кубут затлар халкъдал илитзавайбуру, писателрин арайриз къевез кланзавайбуру.

Гаф, члал гапурдилайни къуватлу я. Писателдиз сифтени-сифте жавабдарвал хас я. И фикирдихъ галаз графоманар рази туш. Нетижда, чпкай писателар хъанва, чпихъ ктабарни ава лугъуз, хуруз гъуд ягъиз къевезвайбурун къадар гъаф жезва. Къулухъай чпин гъугъуна авай себни ягъанатдин хъвер абуру катлузвач, я къатлузни жедач. Икъ туширтла, абуру чпиз а рехъ къадачир. Абуруз писателдин пеше адлу, гъурметлу пеше яз чида.

Бес гъикъ тушни?

Халис руьгъдин хазинадик пай кутазвай, гъахътин литература яратмишзавай писателар фикирда аваз, эхъ, гъикъ я. Абуруз адлувал ваъ, къадирлувал герек я, амни чпиз ваъ, абуру кхъизвай шейэриз. Амма къе писателар, ятар гъаф атай рагул вацл хъиз, тепилмиш хъанвайла, абурун арадай кьериз-цларуз кам къачузвай халисан шаир, бажарагълу писатель ахъван хъийизмач, ктабар къачузмач, акъатзавай къван вири ктабар келун мумкинни туш, лап келайтлани, къил какахъзава, гъим хъсанди, гъим писди ятла аннамишун четин жезва. Нетижда писателар ва абурун ктабар ягъанатриз элкъевезва. Гъаф рикъ тлардай, гъалаба кутадай гъал я.

Вучиз? Уьмуьрдин вири хилера базардин алакъяр тайин жезва. Амма литература - им къетлен вилайт я. Ина базардин темягъар аваз атайбуру базардин ахлакъ тайинариз алахъзава. Ахътин ктабар маса гуз-

вайбуру чпин намус маса гузва. Абуру чебни, келзавайбурун чуру рекъе твазва. Им, халис шегъре рекъяй экъечна, аруш хъйи жигъирриз хъфин жезва. Вучрай? Четин суал я. Лугъун чна, зиян гузвай, зайиф ктаб кхъейавай штраф къачун. Эгер ктаб акъуддай (хизандихъай атлана) артухан пул аватла, гузвай зияндай штрафни це. Ахътин авторрин тарифзавай, абуруз сифте гафар кхъизвай редакторри, рецензентрини штраф гурай. Жедай месэля яни? Ам ни ва гъикъ килиз акъудрай? Лап гъикъ хъанайтлани, зайиф ктабри гузвай зиян гекъигиз тежер къван артух я. Ибуру члана риклик квай гъалабади вилик кутазвай, рикел гъизвай рекъер я. Ахътин камари члехи руьгъ хуьз куьмек гудач.

Гъар са миллетдин уьмуьрда мичли ва экуь девирар жеда. Алай вахт чун, чи руьгъ патал вацран мичлер хъиз я. Руьгъсузвили риклин никле агъавал ийизва. Эчел эчледай кас гъинава?

Хуьруьн чкада сал-мал авай ксари чара авачиз зегъмет цлугуртлани, шегъерда члехи паяриз зегъмет цлугъаз кламач, жегъилриз лагъайтла, келуникай, пешекарвал къачуникай гъяз амач. Абурун члехи пай ктабриз герексуз затлариз хъиз килиззава. И гъалара ктаб гадарай гъиле яракъ твадай, намус гадарай къиле чалкечир фикирар, гъиссер твадай чулав къуватар кардик экъчзава. И рекъяй са чун ваъ, са Урусат ваъ, вири инсаният нефинж я лагъайтла, жеда. Амма гъикъ лагъана акъвазналди куьтягъ жезвач. Эхъ, уьмуьрди вири хилерай чи вилик четин месэляяр гъизва. А месэляйрай къил акъудун патал сагъ руьгъ герек я. Идеология чинихъди фенвай, тлебиатдин къуватрини инсандиз басрух гузвай гъалара, руьгъни зайиф хъайила, инсанди гъикъ дурум гурай?

Литература, писателар миллетдин векилвал ийизвай руьгъдин важиблу хел хъуниз килигна, гъафбуру тахсиркарар жегъин тийидай арайра писателрик тахсирар кутаз алахъда. Халкъдин наразивал квалерай куьчейриз, майданрал акъатай душшуьра ахътин тугъметар мадни къалин жеда.

Митингдин жергейриз вил вегъейла, писатель герек гъа сифте жергеда жен, рахазни, гъарагъизни.

Ихътин вакъияяр жедалди халкъдин тлални квал авай шиир, гъикая, макъала лазим вахтунда гъахъвал, инсандин хатур кланивилый лагъанвай шаирдин, писателдин гаф къилинди тирди рикелай алудда. Аллагъдин весияр, пайгъамбардин келимаяр рикел текуьзвайбурун хиялда писателрия, арифдардин келимаяр амуькдани?

Гъелбетда, дуьньядин са бязи халкъарив гекъигайла, чун, лезгиар, къадардиз гъевчи халкъ я. Амма писателар чахъ члехи халкъдихъ къван ава. Са бязи философи им миллетдин хъсан тереф яз къазвач. Вич члехи халкъ яз, писателар тимил хъун мадни пис тушни? Гъар гъикъ къуртлани, кар къадардал ваъ, еридал акъвазнава. Халис шаирди, вичин халкъдин дерди-баладик къуьн кутуна, адан къисметда иштираквал къалурун, митингиз фин, анрал рахун я лагъана ни тестикъарда? Писателди вичин гаф яратмишунра лугъуда. Гъагъ тирди чаз садраникъведра тестикъ хъанач. “Садвал” гъерекат кардик квай йисара а кар мадни субут хъана. Гъиниз фена а вахтунин “патриотар”? Писателар лагъайтла, гъа алай чкайрал алама, лезги шаирини шиирини сес гъа вахтундани, гилани, хъи зенг хъиз, халкъдин япара акъазва, а сесини халкъдин азад гъисс, къакъан руьгъ хуьзва. Регъят рехъ яни? Ваъ. Я Етим Эминаз, я Къуьчуьр Саидаз, я Сулейманаз регъят хъайиди туш. Чаз кудай цлар тун патал абуру гъихътин къимет ганатла, вуч а рекъе къурбандатла, виридаз тайин я.

(КъамI ама)

Рекъерин къейдер
Хивдиз сиягъат

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел - 30-нумрада)

Къугъдиз тешпигъ

Хъукъварин хуьр Куьлег гирведилай къве лув ачухна цавуз хкаж жезвай члехи къуш-къугъ хъиз аквада. Белки, гъавилый иниз Къугъ (нуьгъатда Къукъ, Хъукъвар) лугъузва. Гъар гъикъ ятлани, дагъдин кукла, тамарин юкьва экля хъанвай и хуьруьн акунри йикъан гъи члавуз хъайитлани ин-

сан гъейранарда. Михъи гъава, гъамга ятар авахъзавай булахар, къацу векъинни цуькверин мигъияр, багълар... Инсанри цазвайдалай ина тлебиатди вичи хуьзвай хийирлу хъчарни цуьквер, кулкусар, цлуру емишар гъаф авайди хъиз я. Чун ацукъай гъар са черекдилай гъакъван жуьреба-жуьре цуьквер, хъчар кватлиз жедай.

Са шумуд десте рушарини гадайри чи патарив абур кватиззавай: чайдин цуьквер, пурнирар, цурун пешер, цлулар векъер, неклед хъчар, тегъмезханар...

Ина лацу къарникъузрини чпел гъил вегъез тазва... Бес тлеби бузханаяр, гъихътин къайи булахар... Ихътин мерд тлебиатди инсанарни жумарт, мерд, михъибур яз члехи ийидачни?!

Чун Хъукъваз тухванвай **Демирбег ЭМИРБЕГОВНИ** гъахътин ксарикай сад я.

Касди ина яргъал йисара мешебег, ахпа тлебиатдин михъивал хуьзвай эколог яз кваллахна, гила ял язава.

Эколог - тлебиатдин сирдаш тирди хъиз, ам хъсан публицист, шиклчи, философиядин

тах квай лап куьруь жанрдин эсерар кхъизвай писателни я. Къасумхуьрел кардик квай “Куьредин ярар” тешкилатди адаз гъилевай йисан «Афоризмайрин (дурумлу ибарайрин) лап хъсан устад» лагъай гъурметдин твар ва диплом ганва. Адан гъиликай “Чан алай фикирар”, “Фагъумайтла...” ктабар урус члалал хкатнава. Урус члалан таржумачи чи твар-ван авай публицист, литературадин критик Гъажи Ильясов я. Гъажи лагъайтла, гъар вуч хъайитлани таржума авунив эгечдай кас туш.

Ингъе кнани куь вилик адан куьруь фикиррикай са шумуд гъизва:

- *Члехи пулари чун бахтлуни ийизва, цлуруни; акъван члехи тушир пулари - анжах бахтлу.*
- *Къифрен тлуьн анжах са вич патал туш... Кацин тухвал патални я.*
- *Хъвер авай чкада хъел акъваздач, хъел авай чкадиз хъвер илифдач.*
- *Чижре хъиз квалахдайла, ял ядай са декъикъа вирт хъиз ширин жеда.*
- *Меслятар къалурдайдаз къилин образование чарасуз туш...*

И тимил затларини автордин камалдинни жамалдин дережаяр гъихътинбуру ятла хъсандиз раижзава.

Хъукъварин хуьр заз Байрамбеговрин, Аликбероврин, Алискероврин сихилралди машгъур тир. Гила Эмирбеговрин сихилни алава хъанва! Вирибуру кьетлен чирвилерин сагъибралди - муаллимралдини алмиралди, экономистралдини устларалди, медицинадинни фармацевтикадин къурулушра квалахзавай устадралди тафаватлу жезва.

Байрамбеговрин са хъиз, Астраханда квалахзавай илимин доктор Шамил Мирзоевичаз и йикъара академиквилин твар ганва. Мубаракрай!

(КъамI ама)

Халкъдин муаллим Алискеровакай за ихътин члалар теснифнава:

Муаллим Алискер!
Чи руьгъдин сердер,
Халкъдин члехи твар алай!
Хуп! къешенг я ви сенгер,
Ал алхишрин зар алай!
Ви вилик мет ягъунни,
Белки, члехи бахт я.
Вун алайди
Гъакъван адлу тахт я!..

Булахар

Демирбег а сефердани хуьруьн лап нуфузлу рухвайрин векилар санал кватла. Абурукайни сад Назир Эминович Агъмедов я. Ада саки 23 йисуз Хъукъварин хуьруьн администрациядиз руководство гана. И йисара хуьре гъихътин хъсан дегишвилер хъанатлани (хуьр тлеби газдалди, хъвадай целди, къулай рекъералди, ял ядай чкайралди таьмин хъун) адан тварцихъ галаз алакълалу ийизва.

Зи фикир хуьре ва адан патарив гвай булахар туькълурнавай тегъерди желбна. Ихътин къванцин таж алай, латар галай, къурар хкажнавай булахар сифте яз заз и райондин Яракрин хуьре, ахпа Сулейман-Стальский райондин Нуьцлугърин, Къурагъ райондин Урсунрин, Рутул райондин Хуьлуьдрин хуьрера акунай. Латар галай булахар хейлин маса хуьрерани ава. Вирибуру къилди ксари чпин рагъметдиз феий ксарин тварарихъ авунвай харжиралди туькълурнавай имаратар я. И кар булахрин цларал алкълурнавай махсус къуларни, маса кхъинри, лишанри раижзава.

Хъукъварин лап къулай ва рикъ алай чкайрикай сад Мурклагин (Мурклагин цин) булах ва адан патав гвай михъи там я. Аниз “Пак там” лугъузва. Багъа мугъманарни, шаксуз, гъаниз илифарзава. И ци инсандин беден гъа легъзейра сагъардай хъиз я. Чай хъвайитла, мадни кфетлу я.

Булахдин цлал, михъи плитадан кхъенва: “Назиран ва Хейрудинан хизанрин паттай халкъдиз аманат. Май. 2011”.

Хуьруьнвири суьгъбет авурвал, им 2011-йисуз Сергокъалада бандитрин гъилелай телеф хъайи ОМОН-дин майор Агъмедов Арифан (Назиран хва) ва гъа дердиникиди рагъметдиз феий адан халу Жалалан руьгъериз бахшна туькълурнавай имарат я. Жалал Норильск шегъерда автокарханадин сагъиб тир. Хтул телеф хъайи ван галуькай адан рикливай эхиз хъхъанач. Къведни гъа и хуьруьн сурара фаракъатнава...

Рагъметрай чпиз. Абурун тварар хуьзвай рухвайризни баркалла!

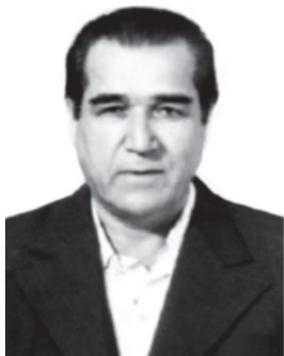
Гъа и тегъерда чпин рагъметлуьрин тварарихъ яна къулайдиз туькълурнавай булахар Хъукъварин хуьруьн патав гвай Къван-цлпани са шумуд чкадал ала. Абурукай сад вири уьмуьрда аялриз аскервилнини женгинин чирвилер гайи муаллим Къафланов Агъабега вичин рагъметлу бубадин тварунихъай хуьруьз авунвай ядигар я. Ихътин булахар ада вичин рагъметлу юлдашдин, дидедин тварарихъни туькълурнава.

Гъайиф, вирина икъ туш. Лап гъаф хуьрера, гъилый-вилый вегъена, ульгъанрани зирзибирла батмиш хъанвай булахар гъалтзава. Бязи чкайра са гъихътин ятла вагъшири абур цуклурзава, къурариз цлар яна кузва... Булах цуклурун - квал, хуьр цуклурай, уьмуьр цлурай мисал я. Рикел хуьх; душманри халкъар муьтлуьгарун патал сифте абурун булахар къакъуддай, цикай магърумдай. Бес гилан душманар?..

Зейнал Гъажиеван - 100 йис

Музыкадин магъир устад

Эдуард АШУРАГЪАЕВ,
муаллим

Чи халкъдихъ ахътин рухвар ава хьи, абуру чеб паталди са югъ къванни мадара тавуна, вири умуър халкъдиз къуллугъ авуниз бахшнава. Ахътинбурукай сад ци вичин 100 йис тамам жезвай бажарагълу композитор, лезги халкъдин баркаллу хва

Зейнал Минкаилович ГЪАЖИЕВ я.

Зейнал Гъажиев 1918-йисан 25-октябрдиз Къурагъа лежбердин хизанда дидедиз хъана. Гъеле аял чъавуз ада лап хъсандиз тар ядай. Хуруьн мектебдин 5-класс акъалтларай 1931-йисуз гележегдин композитор Бакудин ФЗУ-дик экечна.

Гележегда, Ленинан тварунихъ галай парча храдай фабрикада устлардин куьмекчи яз къвалахни ийиз, Гъажиев Бакудин консерваторияда авай музыкальный техникумдик экечна, гъа са вахтунда ада радиодин ва вахтунда операдин театрдин оркестрра къвалахни ийизвай.

ИкI, ам вири дуьньядин классикадин гзаф яратмишунрихъ, урус ва Кавказдилай къецепатан композиторрин эсеррихъ галаз таниш хъана.

Советрин Армиядин жергеяра къуллугъадалай гуьгъуьниз Гъажиев СССР-дин халкъдин артист Игорь Моисеева регъбервал гузвай СССР-дин манийрин ва къуьлерин ансамблди къвалахал физва. Гайи концертри, гастролри музыкантдин чирвилерин дережа генани хъажна ва девлетлу авуна.

1941-йисуз Гъажиева халкъдин музыкадин алатрин квартет патал (тар, кемен, кфил, тафт) "Азербайжандин чуьллера" твар алай вичин сад лагъай эсер яратмишна.

1947-йисуз Зейналакай композициядин класдай Къазахстандин Гъукуматдин консерваториядин 1-курсунин студент жезва. Ина ада тек къве йисуз къелна ва и вахтунда са жерге манияр ва халкъдин музыкадин алатрин оркестр патал фантазия хъена.

Гуьгъуьнлай композитор мад Игорь Моисееван ансамлдиз къвалахал хъфена. А коллективдихъ галаз З.Гъажиева Венгрияда, Румынияда, Германияда, Польшада, Финляндияда концертар гана, а халкъарин музыкадин культурадихъ галаз мукъувай таниш хъана. Зейнал Гъажиева композиторвилин сирер чирунин къвалахни акъвазарзавачир, датлана вичи-вичел къвалахзавай.

1957-йисуз З.Гъажиеваз Дагъустандиз къвалахал эверна ва адакай гележегда вичел "Лезгинка" твар акъалтай манийрин ва къуьлерин ансамблдин оркестрдин дирижер хъана.

Зейнал Гъажиева хайи халкъдин чалан устларин яратмишунрихъ музыка хъена. Ада Х.Тагъиран, Ш.-Э. Мурадован, А.Саидован, И.Гъуьсейнован ва маса авторрин ширрихъ авазар теснифна. Гаф кватай чкадал лугъун лазим я хьи, бажарагълу композиторди СтIал Сулейманан тварунихъ галай госмуздраттеатрдин тамашайрихъ музыка теснифна. А тамашайрик вичикай классикадин сегънедин эсер хъанвай "Фундугъбер", "Саяд", "Муьгъуьббатдикай риваят" ва масабур акатзава.

1959-йисуз Даггизди Гъажиеван обработкайрикай ибарат "Лезги халкъдин 30 мани" твар алай къвалтал чапдай акъудна. А къвалталдин везифа халкъ лезги фольклордихъ галаз танишарун ва художественный самодеятельность патал репертуар арадал гъун я.

Дагъустандин музыкадин искусство вилик тухунин къвалахдик къимет авачир пай кутунай 1988-йисуз Зейнал Гъажиеваз "ДАССР-дин лайихлу артист" лагъай твар гана.

Зейнал Минкаилович Гъажиев 1990-йисан 17-августдиз 72 йисан яшда аваз рагъметдиз фена. Адан гуьзел манияр ва авазар чи риклера гъамишлугъ яз амукъда.

Адан руьгъдин авазри даим шадарзава

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ,
культурадин отделедин редактор

Ахъегъ райондин "Цийи дуьнья" газетдин 90 йисан юбилейдиз талукъ махсус журнал туькьурдайла, адан редакторар хъайи чи бажарагълу журналистрикай, алатай йисара редакцияда къвалахай маса ксарикай делилар къватдайла, зун Гъасанагъа МУРСАЛОВАН яратмишунрин рекеьел акъваз хъана. ГъикI хьи, ам гзаф терефрихъ-ай пай ганвай кас тир - ада халкъдив вичин гъиссер ва девирдин хабарар макъалайрин ва авазрин куьмекдалди агакарзавай.

Ахъегърин къадим Пелтуьйрин магъледа чун ата-бубайрин къвалле яшамеш жедайла, зи, а вахтунда мектебдин гъевчи классриз физвай аялдин, рикел куьгъне гуьтуь куьчейрай (Ахъегъ диалектдал пырыяр) гъамиша тади кваз фидай аскан буйдин, яцлу якларин, гъалтай гъар садахъ галаз салам-калам ийиз рахунардай итим алама. Ам Ахъегърин гъа и магъледа яшамеш жезвай чи халкъдиз машгъур композитор Гъасанагъа Мурсалов тир. Къе "Цийи дуьнья" газетдин редакцияда бубадин журналиствилин рехъ жавабдар секретарвиле къвалахзавай адан хва Рашид Мурсалова давамарзава. Ада бубадикай рикел хъизва: "Рагъметлу бубади къанажагълу саки вири умуьурда (маса чкайра къвалахай са тIимил вахтар квачиз) и идарада гъакъисагъвилегди зегъмет чIугуна. СССР-дин журналистрин Союздин член яз, ина ада отделедин заведующийвилеин, жавабдар секретарвилеин, редактордин заместителвилеин ва редакторвилеин везифаяр тамамарна. Гъеле 1970-1979-йисара, газетдин редакциядин жавабдар секретарь тирла, ада гзаф вахтара къвалени къвалахиз жедай. И кардин таъсирди, бубадин къиметлу меслятрин къуватди зунни журналиствилеин пеше хъягъунал, умуьур бубадин рехъ давамаруниз бахш авунал гъана. Буба чи халкъдин мани-макъамдални рикI алай кас тир..."

Гъакъикъатдани, Гъасанагъа Мурсалов лезги халкъдин мани-макъамдал рикI алай, халкъдин руьгъдиз мукъва эсерар теснифай, къастунал кIеви кас тир. 1934-йисуз зегъметкеш хизанда дидедиз хъайи Гъасанагъади Ахъегърин школа кутягъна ва армиядин жергеяра къуллугъна. Анай хтай Гъ.Мурсалова къастунал кIевилай къалуна - умуьурдин гъар жуьре имтигъанрай экъечна ва Дагъустандин хуруьн майишатдин институтдик экечна. Эхъ, а девирда

композиторвилеин бажарагъди цуьк акъудзавай, гележегда журналистни хъайи Гъасанагъа Мурсалова зоотехниквилеин пеше къачуна, хайи районда и рекъяй къвалахни авуна.

Композиторвилеин вичин алакунралди жегъил Гъасанагъади гъеле армияда къуллугъзавайла гъейранарнай. Гъевескарин ансамблда ада маниярни лугъузвай, музалатрални къугъвазвай. Жегъилдин бажарагъ къатлай ансамблдин регъберди репертуардик Гъасанагъадин сифте эсерар кутуна. Дагъларин улкведиз хтайла, Дагъустандин композиторрин Союздин председател Готфрид Гъасанова абуруз виниз тир къиметни ганай, композиторар Сергей Агабабов, Наби Дагиров, Сейфула Керимов Гъ.Мурсалован яратмишунрихъ гуьрметдивди эгечна.

Им адас тIебиатдин патай ганвай пай тир лугъуз жеда. Манийрин искусстводин рекеье мягъкем камар эгиззавай ада вичиз пианино ва герек маса тадаракарни маса къачунвай. Арадал къевезвай гъар са цийи жавагъир халкъди лап хушдиз къабулзавай, хуралай чирзавай, мехъер-межлирик тамамарзавай. 1957-йисуз жегъил композитордин вад мани Дагъустандин радиодай ганай. Им яратмишзавай касдик мадни еке гъевес кутур вакъиа хъана лугъуз жеда. Институтда къелзавай вахтунда ада Махачкъаладин музучилищедин нянин отделеиндани чирвилер къачуна.

Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир Мурадован гафариз туькьурнавай "Буба" мани ван тахай кас бажаргъат ава, ам Вирисоюздин радиодайни мукъвал-мукъвал кутадай. Бес Москвада Дагъустандин литературадин ва искусстводин Декада къиле фидай чъавуз тамамарай Алирза Саидован чIалариз туькьурнавай "Дагъустан" мани? Сад лагъай каналдай къалурай бязи пердачарни Гъасангъа Мурсалован манийрилай башламыш жедай эхир.

Гъасанагъа Мурсаловахъ вичин эсералди зегъметкеш касдик гъевес кутазвай, халкъарин арада дуствал мягъкемарзавай, партиядиз, Ленинад, Социализмдин Зегъметдин Игитар Самат Ферзалиевадиз, Сейфедин Къулиеваз, Ленинан къве ордендин сагъиб, чубан Межмедин Ризаеваз бахшнавай маниярни ава.

Дагъустан Республикадин искусствойрин лайихлу деятель Гъ.Мурсалов ва адан яратмишунар хъсандиз чидай ахъегъвийри рикел хъизва: "Мехъермежлис хъайила, гъевчи Гъасанагъа музыкантрин патав аквадай. Зуьрнечийрин гъилерин, тупларин юзунрихъ, акъатзавай авазрин сесинихъ ада ви-

чин вири дикъет элкьурна жедай. Амма садани адан рикле авайди къатлузвачир.

Гуьгъуьнлай жегъил гада яз Гъасанагъа Мурсалован риклин гъиссер, музыкадал къарувилеин лишанар ва и рекеье алакунар малум хъана. Эгер зулуз Гъасанагъади теснифай авазар са вич авай къвалей ван жезвайтIа, гатфарихъ а цийи макъамар рушарин сиверай, гадайрин уьфтуьнай тикрардай..."

Девирдихъ галаз кам-камуна аваз физвай, яратмишзавай алакунар авай кас яз, Гъасанагъа Мурсалов Ахъегърин музшколадин директорвилени тайинарнай, амма са тIимил вахтунда и чкадални вичин агалкъунар къалурай ам гъа виликдай къвалахиз хъайи "Цийи дуьнья" газетдин редакциядиз хъфена.

Гъасанагъа Мурсалова Лезгийрин СтIал Сулейманан тварунихъ галай

госмуздраттеатрди эцигай А.Магъмудован "Фур атIайди...", Н. Аюбован "Бахтияр" ва "Гъейран", Ж. Шефиеван "Шарвили" тамашаяр патални манияр туькьурна.

Мукъвара Ахъегърин клубда райондин культурадин управленидин работникар алай чкадал Гъасанагъа Мурсаловакай суьгъбет кватайла, анал алаз хъайи агъсакъалри рикел хъана: "1964-йисуз Ахъегъа Азербайжандин машгъур мандарар тир Зейнаб Ханларовади, Флора Керимовади ва масабур концерт ганай. Инал Гъасанагъа Мурсалова пианинодихъ вичин эсерар тамамарнай. Руьгъди-бейниди регъятдиз къабулдай манийри Зейнаб Ханларовадиз таъсирнай, ада мани лугъуз башламышнай. Гуьгъуьнлай Гъасанагъадин эсерар Азербайжандин радиодайни ван хъанай..."

Къе Гъасанагъа Мурсалован авазрин ван гъам мехъерик, гъам лезги халкъдин суварин межлисрик ван жезва, абур Дагъустандин халкъдин музалатрин госоркестрдин тамамарзава. Амма тамашачийрихъ - яб гузвайбуруз а жавагъиррин автор гзаф вахтара малум туш. Абур гъакъикъатдани халкъдин авазар хъиз къабулзавай.

Композиторди Е.Эминан "Ярдиз минет", Ахъегъ Гъажидин "Тайгъун", Ш.-Э. Мурадован "Диде", "Докъузпара", "КIанда заз умуьур", "Яр атана", "Варз алай йифиз", "Пионеррин марш" ва масабур, Къ.Межидован "Вилив хун", "Цуькверин сувар", Хуруьг Тагъиран "Безваша", А. Саидован "Маяк Самат", "Наз гумир", "Маякрин мани", Р.Гъамзатован "Баку", Ф.Алиевадин "Фу", Б.Салимован "Шадвилеин мани", Р.Рашидован "Хайи дагъларин руш", М.Атабаеван "Москвадиз салам", А.Аджиёван "Гафунин къуват" ва Дагъустандин зарийрин самбар маса эсерар халкъдин рикI алай манийрихъ элкьурна. Вири санлай Гъасанагъа Мурсалова къве вешелай гзаф манияр арадал гъанва. Им ада халкъдиз тунвай музыкадин искусстводин ирс я.

Гъасанагъа Мурсаловаз, гъар са къуллугъдал вичин къастунал кIеви къилих къалуна, зегъмет чIугунай, яратмишунрин рекеье еке агалкъунар къазанмишунар райондин, республикадин, министерствойрин патай цIудрагди грамотаяр ва чухсагъулдин чарар ганва. Адан наградайрин юкъва музыкадин ва журналиствилеин гъар жуьре конкурсра сифтегъан чкаяр къунин шагъидардипломарни ава.

Лезги халкъдин игитвилеин "Шарвили" эпосдин сад лагъай сувар тешкилуни вичелай алакьдай пай кутур композитор ва журналист, зоотехник ва багъманчи, аламатдин бажарагъ авай агъсакъал 66 йисан яшда аваз 2001-йисуз рагъметдиз фена. Амма адан руьгъдин авазри мехъер-межлирик халкъ даим шадарда.

Агроном, алим, насигъатчи

ЭКОНОМИКАДИН ОТДЕЛ

Хуьруьн майишатдин илимрин доктор, профессор, РФ-дин лайихлу агроном, Россиядин АПК-дин лайихлу работник, Россиядин Естествознанидин Академиядин академик, РАН-дин пешекар Шамил БАЙРАМБЕГОВАН уьмуьрдин рехъ, лугъун хьи, къекъуьнар авайди туш.

Ам Хив райондин Хуькварин хуьре 1948-йисан 1-августдиз дидедиз хъана. Школада клелун хъсандаказ акалтарайдалай къулхъ институтдик экечна. Ада вичин рикл балкларал ала, зоотехникдин ва я ветеринардин пеше къачунайта хъсан тир лугъудай. Амма чилихъ авай кланивал виридалайни гужлуди хъана. Шамил Байрамбегова алим, агрономдин диплом лап хъсандаказ хвена. Студент тир йисара илимдин ахтармишунрал машгул хъана - елелегдин илимрин Вириозудин конференцияра ада къве сеферда иштиракна. Ирани адахъ агалкунур авай - адан кваллах дипломралди къейд авунай.

Дагъустандин хуьруьн майишатдин институт акалтарайдалай, Советрин Армиядин жергеяра къуллугъ авурдалай, са къадар вахтунда старший экономиствилин ва къилин агрономвилин къуллугърал кваллахайдалай къулхъ ада вичин къуватар илимдин рекъе ахтармишун къетна. 1973-йисан ноябрдиз ам Астраханда авай Вириозудин яд гудай майвачивилин ва бахчайрин рекъяй НИИ-дин илимдин гъвечи къуллугъчивиле къабулна. Ина Шамил Байрамбегович тум цана гъасилзавай чичекар ва лацу келемар члуру хъчарин басрухдикай хуьнин месэла тамандаказ ахтармишунин кваллахдал машгул хъана. Уьлкведин хуьруьн майишатдин къилин вуздин - Москвадин хуьруьн майишатдин К.А.Тимирязеван тварунихъ галай академиядин аспирант яз, ада вичин чирвилер тежрибадалди, твар-ван авай алимривай къачур вердишвилералди девлетлу авуна. Адан къана жагъди, къастунал клевибили, зегъметдал рикл хъуни, инсанрихъ галаз хушдаказ рафтарвал ийиз чир хуьни ва юлдашрихъ галаз са квалталда аваз кваллахдай алакунри "илимдин нетижайрални" гъана. НИИ-диз атайдалай къулхъ пуд йисалай Шамил Байрамбеговича чичекар ва лацу келемар цанвай чилера члуру хъчарихъ галаз женг члурун патал гербицидар хъагъуниз ва ахтармишуниз талукъ темадай кандидатвилин диссертация агалкунралди хвена. Гъа са вахтунда Ш.Байрамбеговакай институтдин илимдин подразделенидин - набататар хуьнин отделдин регъбер хъана ва ада ам саки цийи къилелай арадал хкана.

Шамил Байрамбеговича вичин вири уьмуьр илимдиз, хуьруьн майишатдиз бахшнава. 45 йисан илимдин рекъе ада 2000-далай гзаф чуьлдин ахтармишунар тешкилна. Россиядин Федерациядин мулкунал гъасилзавай хуьруьн майишатдин набатататар члуру хъчарикай, азаррикай ва зиянкаррикай хуьнин 5000-далай тммил тушиз къайдаяр ахтармишна.

Эгер куьрелди лагъайта, адахъ галаз санал кваллахун регъят, гъа са вахтунда четинни я. Адахъ галаз кваллахиз къулай я, вучиз лагъайта Ш.Байрамбегов дамах гвачир, виридахъ галаз хушдаказ рафтарвалдай инсан тирвилляй. Гь кваллахда хъайтлани, ам квенквечи я. Са гафуналди, зегъметчи. Югъди-йифди, ял ягъ тийиз, рикл алай пешедал машгул жез гъазур кас. Ахтармишунар кыле тухун патал лазим тех-

никадин ва материалрин бине туклуьрун патал ада вичин вири къуватар серфзава. Отделди кыле тухузвай ахтармишунар лагъайта, дугъриданни, гегъеншбур ва жуьреба-жуьребуру я.

Сифтени-сифте ихтилат хуьруьн майишатдин культураяр гъасилунин технологиядиз ва абур зиянкар гъашаратрикай, азаррикай ва члуру хъчарин басрухдикай хуьниз талукъ ахтармишуникай физва.

90-йисарин юкваре Астраханский область патал адетдинбур тир помидорриз ва къарпузриз муьштерийрин патай игътияж яваш-яваш агъуз аватиз хъана. Гъаниз килигна, ина маса культураяр - тенбек, памбаг ва я картуфар - гъасилунин месэла арадал атана. Шамил Байрамбеговича картуфар хъана ва алимдин и культура гъасилун патал лазим илимдин меслятар гъазуриз башламышна. А чвалалай инихъ ингъе 20 йис алатнава, алимди картуфрин никлера "камар ягъиз". Вичин ахтармишунар ада Астраханский областдин Лиман, Харабали ва Камызяк районрин лежбервилин фермайрихъ галаз сих алакъада аваз кыле тухузва.

Шамил Байрамбеговича фикир гузвай месэляяр институтдин, райондин, гъатта областдин сергъятрайни фадлай экъечнава. Ахтармишунар Дагъустан Республикадани кыле тухузва. Санлай къачурла, гъар йисан ахтармишунар неинки майвайрални халийрал, гъакни технический, алаф патал ишлемишзавай, ягъ хкуддай культурайрал ва тегхилдални ийизва. Вири и крапри еке харжир - дикъет, вахт, материалный такъатар ва къуват истемишзава.

Илимдин ахтармишунра ам гъамиша са камунин вилик ква. Бязи вахтара фикирдизни къведа: вучиз чна и кваллах ийизва? Амма са тммил вахт алаатайла малум жезва хьи, гъа и ахтармишунар я арадал атай месэла гъалун патал лазимбур.

Куьне лугъуда жеди, ада и крапр кылди ийизвач эхир. Дугъриданни, Шамил Байрамбеговичан регъбервилек кваз ада вичи квалтнавай илимдин коллективди кваллахзава. Гьикъван ам ачух инсан, гьикъван зегъметчи ятла, гъакъван ада вичин къуллугъчийривай ва техникривай истемишунарни ийизва. Кадрияр хъагъунив ам къетлендаказ эгечзава - савадсузар, агъуз пешекарвал авайбур, кагуьлбур ва тенпелар ада эхдач.

Хуьруьн майишатдин илимрин доктор яз, ада кадрийрин пешекарвилин ва савадлувилин дережа хъажунин месэладиз еке фикир гузва. Эхиримжи йисара адан регъбервилек кваз докторвилин 1 ва кандидатвилин 10 диссертация нетижалудаказ хвена.

Ш.Б.Байрамбегов Калмыкиядин государстводин Б.В.Городовикован тварунихъ

галай университетдин "Агрономия" хилляй имтигъанрин комиссиядин председатель, Астрахандин государстводин технический университетдин балугъчивилин майишатдин, биологиядин ва тлебиат ишлемишунин институтдин "Биология" хиле выпускной магистрвилин диссертацийрин, "Микробиология" хилляй дипломдин кваллахрин государстводин экзаменационный комиссиядин член я.

Шамил Байрамбегович неинки кардин гъавурда авай пешекар ва алай аямдин савадлу руководител, гъакл хъсан психологичи я. Адаз чизва хьи, къуллугъчидин хизанда гъалар хъсанбур тахуни коллективда авай гъалдизни таъсирзава. Адан куьмек вирида датлана гъиссзава. Гьикъван четин месэляяр арадал атайтлани, ада камаллу месляталди ва я герек затлуналди куьмек гуда, четин гъалдай кыл акъуддай рехъ жагъурда.

2013 ва 2015-йисара Ш.Б.Байрамбегова илимдинни ахтармишунрин ва тежрибадинни конструкторвилин кваллахар тамарун патал Астраханский областдин образованидин илимдин министерстводин илимдин 2 грант, 2014-йисуз а областдин гъукуматдин илимдин 2 грант къачуна. 2018-йисуз Шамил Байрамбеговича помидорар, чичекар ва къарпузар цанвай чкайра набатат къакъанвилехъ члехи хуьн патал ишлемишзавай затларин ва миянардай шейрин нетижалувилек экологиядин жигъетдай къимет гунин кваллахар кыле тухун патал Вирироссиядин илимдинни ахтармишунрин Д.Н.Прянишникован тварунихъ галай агрохимиядин институтдик галаз майишатчивилин икърарар кутлунна.

Ш.Б.Байрамбегова гъар йисуз илимдинни тежрибадин конференцияр тешкилзава, абурун нетижайрайрал бинеламиш хъана, адан къаюмвилек кваз, илимдин кваллахрин ктабар акъудзава. Шамил Байрамбегович бажарагълу алим я. Ам гзаф къадар майишатриз муьквал-муьквал мугъман жезва, семинарар кыле тухузва, вичин илимдин ахтармишунрин нетижаяр раижзава, набататар хуьнин ва фад арадал атун патал ишлемишзавай технологиярин рекъе куьмек гузва. Адаз идарадин руководстводин, вичин амадагрин, Астраханский областдин агропромышленный комплексдин зегъметчийрин патай лайихлу гъуьрмет ава.

Адахъ гъуьрметлу хизан ава. Жегъил Шамилан рикле гъатай гуьзел Фатимади адаз пуд хвани са руш багъишна. Аялар члехи хъанва, чпин хизанар кутунва, вузар акалтарнава ва кваллахзава. Члехи бубадин рикл къе цуд хтулди шадарзава.

Кваллахда Шамил Байрамбеговича вичин ва гъилик квай къуллугъчийрин вилик гъамиша тайин тир макъсадар эцигзава ва и макъсадрив агакъарун патал вири мумкинвилер ишлемишзава. Амма къуллугъдин рекъяй винелди финихъ ам садрани калтунач, вучиз лагъайта, гъамиша вичин бубадин камаллу меслятал амал ийизвай: "Вуна кваллах, намуслудаказ кваллах, сятер ва декъикаяр гъисабмир. Ик хъайила, инсанрини ваз лайихлу къимет гуда".

Къе 70 йисан сергъятдилди элячйнаватлани, ада пешекар уьмуьрдин нетижаяр къаз тади къачузвач. Вичин вахтунда Шамил Байрамбегова агрономвилин пеше хъанай ва чанда гъал амай къван ада чилел кваллахун давамарда.

Гъуьрметлу профессор Шамил Байрамбегович! Чна Квез 70 йисан юбилей рикин сидкъидай мубаракава! Куьн халисан бажарагълу кас, пешекар я! Масакла лагъайта, куьн я а керпич, цал хуьзвай. Эгер ам хкудайта, цал чкида. Куьн гъамиша уьмуьрдал къару, алай аямдихъ галаз санал кам вегъезвай, масадан дердиникай хабар къадай, къастунал клеви, гъар са кар виликамаз къатлуниз алакъдай кас яз амуькун чи мурад я. Къуй Квез риклик квай къван вири кваллахар къилиз акъудун патал къуватар бес хуьрай, къуй кваллахдин гъар са йикъа нетижаяр гъурай ва уьмуьрдин гъар са легъзе хушбахти хуьрай!

Дамах авуниз лайихлу я

ЧИ МУХБИР

4-августдиз Дагъустандин Гъукуматдин Председатель Артем Здунов ва РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимов, Дагъустандин государстводин аграрный университетдин ректор Зайдин Жамбулатовнин галаз, вуздин патав кардик квай нек гъалдай ва некедин продукция акъудзавай гъвечи комплексдиз мугъман хъана.

Куьруь сиягъатдин вахтунда Зайдин Жамбулатова мугъманриз хабар гайивал, ДагъАУ-да як, нек, емишарни майваяр гъалунин технологияр тамандаказ ишлемишзава. Ина емишарин пастаяр, мармалатар, къурурнавай емишарин зуур ва гъатта чулав серг гъазурзава. Университетдик зигъиндин хсусиятдик акалзавай 100-далай артух объектриз талукъ документар ава.

Ректордин гафаралди, виридалайни хъсан чешнейрикай сад нек гъалдай ва некедикай 200-далай артух жуьрейрин продуктар гъазурдай гъвечи комплекс я. ДагъАУ-да Италиядай гъанвай тадаракрал "Моцарелла", "Буррата", "Сулугуни" сортарин нисияр, гъакни шур ва маса суьрсет гъазурзава.

Ина акъуднавай некедин бязи продуктрин дад акун теклифуналди, аграрный вуздин руководителди гъакни къейд авурвал, и мукъвара Россиядин мулкунал футболдай дуньядин чемпионат кыле фидай вахтунда ДагъАУ-диз, санлай къачурла, 2,7 тондин къадарда аваз ниси агакъаруниз талукъ заказ атанай.

Вичин нубатдай Артем Здунова къейд авурвал, республикадивай ихътин продуктралди лайихлудаказ дамах ийиз жеда.

"Къетлендаказ къейд ийиз кланзава хьи, чавай экологиядин жигъетдай михъиди тир суьрсет гъатта меркезда акъудиз жезва", - лагъана Гъукуматдин Председателди.

Абдулмуслим Абдулмуслимовани комплексда акъудзавай некедин продукциядин еридис виниз тир къимет гана ва ида республикадивай малдарвилин суьрсет гъасилунин, ам гъалунин карда герек вири серенжемар хуьруьн майишатдин суьрсет гъасилзавай ксарин кооперативрин куьмекдалди тешкилуни игътияж авайди тестикъарзавайдакай лагъана.

"И кар им неинки малдарвилин, гъакл маса гъар жуьре продукциядиз талукъ я. Хуьруьн майишатдин кооперациядивай, дугъриданни, региондин АПК-да арадал атанвай гзаф къадар месэляяр гъализ жезва", - малумарна министрди.

Кваллах давамарзава

Дагъустандин лежберри зулун магъсулрин, картуфрин ва емишарин бегъер кватл хуьвунин кваллах давамарзава. Зулун магъсулар 78,7 агъзур гектардин майдандай кватлна куьтягънава. Бегъерлувал са гектардай 20 центнер яз, санлай къачурла, 157,2 агъзур тонн бегъер вахчунва. Гъа са вахтунда виридалайни виниз тир нетижаяр Къизляр райондин магъсулдаррихъ хъанва (16,7 агъзур тонн), хабар гузва РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводин информациядин къуллугъди.

Майваяр 16,8 агъзур гектардин майдандай кватлнава. Бегъерлувал са гектардай 323,5 центнер яз, санлай къачурла, 545,2 агъзур тонн бегъер кватл хуьвунва. Идалайни гъейри, 5 агъзур гектардай 100,6 агъзур тонн картуфрин, 10,9 агъзур гектардин майдандай 70,7 агъзур тонн емишарин бегъер вахчунва.

Майваяр виридалайни гзаф Дербент райондихъ - 259,2 агъзур тонн, емишар Мегъарамдхуьруьн райондихъ - 19,5 агъзур тонн хъанва.

Хазран КЪАСУМОВ

КандатIа уьлкве, субъект хьурай, кантIа муниципалитет, абурун яшайишдинни дуланажагьдин, экономикадин ва маса гьалар анра авай демографиядин гьаларлай гзаф аслу я. Чи патара Сулейман-Стальский районди эхиримжи вахтара яшайишдин, экономикадин, культурадин ва маса рекьерай виликди гегенш камар къачузва. Ида гьар са районгьлидик шадвиллин гьиссер кутаза, пакадин ийкьгахь инанмишвал артухарзава.

Вичиз гьахьлудаказ камалгьлийрин, арифдаррин, ватанперес ва зегьметкеш инсанрин макан лугьузвай и районда демографиядин гьалар гьихьтинбур ятIа чирунин ва и рекьей месэлайрикай суьгьбет авунин мураддалди чун райондин администрациядин ЗАГС-дин отделдин заведующий **О.М.ЯГЬИБЕГОВАДИХЪ** (шикилда) галаз гьуьрушмиш хьана.

Демографиядин гьалар - рекьемра

■ **Ольга Мирзоевна, малум тирвал, чи район неинки Кьиблепатан Дагьустанда, гьак санлай республикада чехибурек акатзава. 60 агьзурдав агакьна агьалияр яшамеш жезвай ина демографиядин гьалар гьихьтинбур я?**

- Заз сифтедай лугьуз канзава хьи, демографиядиз талукь гьаларлай районда гзаф крар аслу я. Гьавилияр райондин руководстводи, кьилди къачуртIа, Нариман Шамсудинович Абдумуталибова демографиядихъ галаз алакьалу месэлайриз кьилин фикир гузва. ИкI, мисал яз, адан тапшургуьдалди и месэладиз райадминистрациядин заседанидал килигна.

Куй суалдиз завай "хьсан я", я туш хьи "пис я" лагьана жаваб гуз жедач. Демографиядин гьалар са шумуд месэладилай аслу, абур садада галаз алакьалуни я. 2017-йисуз чи отделди гражданвиллин гьаларин 1526 акт (абуркай яз аялар хунин - 613, къветхверар хунин - 2, эвленмиш хьунин - 323, некаягь алудунин - 141, инсан рагьметдиз финин - 386, фамилия, тIвар, бубадин тIвар дегишарунин - 27, хвавиле ва рушвиле къабулунин - 1) регистрацияз авунва.

Шаз ва алай йисан алатнавай девирда отделди гражданвиллин гьаларин гьакьиндай госрегистрациядин шагьадатнамаяр къвед лагьай сеферда гун хьувуна, гайи справкайрин къадар 1000-далай виниз я.

СНГ-дин уьлквейрай пуд документ (хайвиллин гьакьиндай шагьадатнамаяр) истемишна, гражданвиллин гьаларин актарин кьхинра 149 дегишвал туна.

Гьахь-гьисабдин девирда (госпошлина яз) бюджетдиз 764700 манат пул атана. Юридический еке метлеб авай 1615 кар (кIвалах) кьилиз акьудна.

■ **2018-йисан алатнавай вахтунда гражданвиллин гьаларин актар регистрацияз авунин гьакьиндай отделди гьихьтин кIвалах кьиле тухванва?**

- Чи отделди вири рекьерай тухвай кIвалахрин вад вацран нетижаяр кьуна. И девирда аялар хунин - 227, къветхверар хунин - 5, инсанар кьинин - 140, некаягь авунин - 75, некаягь алудунин - 52, фамилия, тIвар, бубадин тIвар дегишарунин - 15, бубавал тайнарунин 10 акт регистрацияз авуна, гьакIни справкаяр, къвед лагьай сеферда шагьадатнамаяр гуни, гражданвиллин гьаларин актара дегишвилер тунин рекьерайни тайин кIвалах тухванва. Санлай къачурла, алай йисан алатнавай девирда гражданвиллин гьаларин 519 акт регистрацияз авуна. Бюджетдиз 220400 манат пул атана.

■ **Ольга Мирзоевна, куй жавабрай аквавайвал, ЗАГС-дин отделди кIвалахзава, хиве**

авай везифаяр кьилиз акьудзава. Райондин агьалиярни отделдин кIвалахдилай рази я. **Зак куйне гьайи са бязи рекьемри секинсузвал кутаза: эвленмиш хьана, чара хъжезвай хизанрин, жегьилрин къадар гзаф я. И кар квехъ галаз алакьалу я?**

- И суалдизни са гафуналди жаваб гуз хьун мумкин туш. Гьар са хизандал четинвилер ацалтзава. Зи фикирдалди, жегьилар чара хьунин асул себебар ихьтинбур я: вахтундилай вилик, фагьум тавуна, эвленмиш хьун; уьмуьрдин юлдашкай сада вафасузвал авун; кьилихар кьун тавун; пулуни ва материальный жигьетдай дарвиле хьун; эвленмиш хьанвай жегьилрин уьмуьрдик диде-буба къаришмиш хьун, ичкибазвал ва наркомания.

Эвленмиш ва чара хьунихъ (некаягь алудунихъ) галаз алакьалу ихьтин рекьемар гьиз канзава. Асул гьисабдай, чи районгьлияр 18-24 йисарин яшара аваз эвленмиш жезва. И яшара аваз алатай йисуз 124 итим ва 268 дишегьли,

25-34-йисарин яшара аваз 175 итим ва 36 дишегьли, 35 йисалай виниз яшара аваз 24 итим ва 15 дишегьли эвленмиш хьана.

Инсанар асул гьисабдай гзафни-гзаф 25-39 йисарин яшара аваз чара жезва. И яшарин 103 итимди ва 78 дишегьлиди некаягь алудна. Чара хьайи 89 хизанда аялар авай.

Жегьилар эвленмиш хьайи сифтегьан йисуз, гьакIни чпихъ гьеччи аялар авай хизанар сифтегьан 3 йисан кьене чара хъжезвай дьушуйшарни тIмил туш.

Гьелбетда, и карди чакни секинсузвал кутаза. И рекьей чи отделди райондин администрациядихъ, агьсакьалрин, дьаведини зегьметдин ветеранрин, дишегьлийрин советрихъ, общественный ва жегьилрин парламентрихъ галаз санал кIвалахзава, жегьил хизанра гьуьрмет-хатур, садвал мягькемарун патал гьар жуьредин мярекатар, жегьилрихъ галаз гьуьрушар тухузва. Ида вичин хьсан нетижа гун тавуна туш.

■ **Эхиримжи йисара районда юкьван гьисабдалди гьа яшарин инсанар рагьметдиз физва?**

- Рагьметдиз физвай инсанрин яшарикай рахайтIа, юкьван гьисабдалди, итимар 58-75 ва дишегьлияр 66-85-йисарин яшара аваз рекьизва. И кардин кьилин себебни, сифте нубатда, рикIинни дамаррин, онкологиядин азарар я.

■ **Лезги маса районар хьиз, чи райондани диде-бубайри, иллаки жегьилри, чпин аялрал маса миллетрин, гьатта ажайиб тIварар эцигзава. Эхиримжи вахтара районда аялрал эцигнавай тIварарикай гьибур гзаф гьалтзава?**

- Гзаф гьалтзавай тIварар ибур я: рушарин арада - София, Самира, Айша, гадайрин арада - Мугьаммад, Агьмад, Адам, Исмаил.

■ **Гзаф муниципалитетра, гьабуркай яз чи райондани МФЦ ачухнава. Ана ЗАГС-дин кьуллугьар кьилиз акьудзавани?**

- Эхъ, МФЦ-да ЗАГС-дин пуд кьуллугь кьилиз акьудзава: гражданвиллин гьаларин госрегистрациядин къвед лагьай (повторный) шагьадатнама гун; эвленмиш жез канзавайбурувай арзаяр къабулун; чпихъ яшар тамам тахьанвай саналди тир аялар авачир уьмуьрдин юлдашрин, кьве патан разивал аваз, чара хьун патал арза къабулун.

2017-йисуз и рекьерай МФЦ-ди 17 кьуллугь кьилиз акьудна.

■ **Районда демографиядин гьалар хьсанарунин жигьетдай ЗАГС-дин отделдинни хуьрерин поселенийрин администрациярин арада авай алакьа гьихьтинди я?**

- Чна хуьрерин поселенийрин администрациярихъ ва талукь маса кьуллугьрихъ, организацирияхъ галаз сих алакьада аваз кIвалахзава. Хуьрерин поселенийрин 15 администрациядин пешекарри ЗАГС-дин 4 кьуллугь (эвленмиш хьунин, инсан кьинин, аял хунин ва бубавал тайнарунин рекьерай) тамамарзава.

Гражданвиллин гьаларин государственной актар регистрацияз авунин жигьетдай ЗАГС-дин отделди вичин кIвалах гележегдани федеральный законрин сергьятра аваз ва райондин агьалийрин ихтиярарни интересар хуьналди кьилиз акьудда.

Министрди къабулна

Алатай базардин йикьара Дагьустан Республикадин милли политикадин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Татьяна Гамалея Рутул районда агьалияр къабулна.

Мярекатда райондин кьилин заместитель Арсен Кьулиева, агьсакьалрин советдин председатель Эмин Эминова ва Дагьустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат Давуд Сулейманова иштиракна.

Татьяна Гамалея агьалийрин арзайрихъ яб акална. ИкI, райондин дишегьлийрин советдин председатель Индира Салмановади яшайишдин шартIариз килигна дагьлук хуьрерай агьалияр шегьерриз куьч хьунин тIал алай месэла кьарагьарна ва министрдивай и кардиз фикир гун, дагьлук хуьрер хуьн патал куьмек гун тIалабна. Агьалияр шегьерриз куьч хьунин кьилин себеб кIвалахдай чкаяр тахун тирдини кьейдна арзачиди. "Эгер чаз яшайишдин шартIар яратмишайтIа ва кIвалахдай чкаяр тешкилайтIа, чун санизни фидач. Хуьрерай шегьерриз куьч жезвай агьалийрин къадар екеди я: йиса 600-700 кас", - алава хьувуна И.Салмановади.

Рутулрин 2-нумрадин школадин директор Нельсон Султанова аялри чирвилер къачузвай школайрин гзаф дараматар авай гьалдикай ихтилат кудна. Адан гафарай, 200-дав агакьна аялри школадин типовой тушир дараматда чирвилер къачузва. Ана хатасузвиллин, сагьламвал хуьнин ва михьвилерин гьич са кьанундални амалзавач. "2008-йисуз школадин цийи дарамат эцигиз башламишна. 2012-йисалди эцигунар хьсан еришралди кьиле физвай, гьуьнлай малум тушир себебрикди кIвалахар акьвазарна...", - лагьана директорди ва куьгьне школа чкIидай гьалда авайди кьейдна.

Агьалияр къабулунин серенжемдин сергьятра аваз хуьрерин культурадин кIвалер ремонтунин, тарихдин парк тукьлуьрунин, кадастрдин картадин сергьятриз талукь месэлаярни кьарагьарна.

Татьяна Гамалея агьалийриз чпин арзаяр фикир тагана тан тийидайди ва талукь идарайриз запросар ракурдайди лагьана.

Агьалияр къабулна куьтягь хьайидалай кьулухъ, райондин активдин иштираквал аваз, заседание хьана. КIвалтI хьанвайбуру район газламышунин, хьвадай целди таьминарунин карда авай месэлаяр кьарагьарна. Рекьер лап чIур хьунни, электрик экв мукьвал-мукьвал хкатунни заседанидал кьилин месэлаяр тир.

"Лекидин" кIвалах кьейдна

Дагьустан Республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Расул Ибрагьимов мергьяматлувиллин "Леки" фондунин векил Фарман Шайдабеговахъ галаз гьуьрушмиш хьана.

РикIел хкин, алатай йисуз "Леки" фондуни Ахцегь районда кардик квай аялрин ва жаванрин реабилитациядин центрадиз чарасуз герек мебель ва махсус "Гроссан тренажер" ганай. Центрада авай аялриз чпин патахьай игьтияж авай и тадаракар набутар патал халис савкьат я. Кьиблепатан Дагьустандин амай районрани "Леки" фондуни игьтияж авайбуруз куьмекар гузва. Фондуни Кьурбанд сувариз ва Чирвилерин йикьан вилик тешкилай серенжемрини виридан фикир желбнай, ачух рикIелди куьмекар гунай сагьрай лагьанай. Цуругьрин хуьре кьилел буба аламачир хизандин кIвал цIай кьуна кайилани, абуроз яшамеш жедай кIвал эцигунни гьа и фондунин кар тушни мегер. "Лекидин" вилик мадни чехи планар, мурадар ква. Кьуватар гурай чпиз.

Мугьмандихъ галаз салам-калам хьайидалай кьулухъ Расул Ибрагьимова аялриз кьуллугьзавай идарайрин кIвалах кьезиларунин, хьсанарунин кардин важиблубликай лагьана.

- Заз чизва, чи кьаюмвилек квай идарадиз куьне ганвай куьмекар. Аплагь рази жедай и кардай кьез ва "Леки" фондунин командадиз за сагьрай лугьузва, - алава хьувуна ада.

Фарман Шайдабегова Дагьустанда ва адалай кьеце патани фондуни кIвалах тухузвай кар алай хилерикай суьгьбетна.

Гьуьрушдин эхирдай министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Расул Ибрагьимова Фарман Шайдабеговав РД-дин Минтруддин патай Чухсагулдин чар вахкана.

РикIера хуьнин мураддалди

Дагьустандин муфтий Агьмад Абдулаева кьведай йисуз Махачкьалада цийи парк арадал гьийдайдакай лагьана. Ам чандиз къастна кьейи дингьлийрин ва цIай кьуникди чанар гайи, сергьятламиш хьанвай сагьламвал авай аялрин руьгериз бахшда.

- Чун яшамеш жезвай посёлоква, са шумуд йис идалай вилик набут 28 аял цIай кьуникди кана. Гьа чкадал чна парк тукьлуьрда, - лагьана муфтийди. Адан гафарай, чилин исейриз инал гзаф мертебайрин кIвалер эцигиз канзавай.

- Чна абурвай, квевай, пак аялрин чанар пуч хьанвай гьа и чилел кIвалер эцигна, маса гуз жедади лагьана, хабар кьунай. Абур кардин гьавурда гьатна ва куьмекиз башламишна.

Генани муфтийди лагьайвал, паркуна 28 аялдин ва дингьлийрин тIварар кхьенвай кьван жеда. "Алай вахтунда парк тукьлуьрунин кIвалах башламишна. Кьведай йисуз ам кардик кутада", - алава хьувуна А. Абдулаева.

Бедбахтвилерин кьурбандар гьамишалугь яз рикIера хуьнин метлеб аваз тукьлуьрзавай паркуни са гектардин майдан кьада.

Гьалар мадни хьсанарин

Меьгарамдхуьруьн районда культура, искусство ва халкъдин художественный яратмишунар вилик тухунин муниципальный программадин сергыятра аваз кыле тухуз-вай кьвалахдиз талукь совещание хьана.

Веревиридер авунин и мярекатда районда культурадин хиле жавабдар къуллугъчийри, идарайрин регьберри, общественный тешкилатрин ва къанун-къайда хуьдай органрин векилри иштиракна. Совещание райондин кылини 1-заместитель, райондин кылини везифаяр вахтуналди тамамарзавай Гьабибуллагь Мурадалиева тухвана.

КватI хьанвайбурун фикир желбдай кар алай доклад райондин культурадин отделдин директор Эседуллагь Селимова авуна.

Ада вичин рахунар 2017-2019-йисар патал муниципальный и программадикай умуми сугьбетунилай башламишна.

Э.Селимова къейдавал, культурадин хиле кьвалахзавайбурун мажибар хкажунин ва оптимизациядин макьсадалди районда 21 хуьруьн культурадин центраар ва са клуб "Посёлокрин уртах культу-

радин центр" МБУК -диз элкьурнава ва виликан вири къуллугъчийри аниз къабул хьувунва.

Докладчикдин гафарай, халкъдин меденият ва адетар хуьн патал райондин идарайра клубдин 170 тешкилат кардик ква, анриз

накскда, Усугъчайдал, Кьурагьа, Каспийскда, Махачкъалада ва масанра кыле феи республикадин фестивалрани суваррин межлисра иштиракна.

Э.Селимова "Гьунар" коллективдиз кумекар гунай райондин кыл Фарид Агьмедоваз сагърай лагьана.

Культурадин отделдин директорди районда халкъдин музалатрин ансамбль, зурнечийрин оркестр, чагъанчийрин ансамбль, хизанрин ансамблар, гьакъни "Мечта" ва "Аран" ВИА-яр авайдакьайни лагьана, ам кылди абурун яратмишунрин рекьерални акьвазна, кьвалах мадни активламышун герек тирди къейдна. Бут-Къазмайрал ва Хважа - Къазмайрал фольклордин "Билбилдин сесер" ва "Хважа" дестеяр кардик ква.

Библиотекадин къурулушда авай агалкъунрикай рахайдалай къулукь Эседуллагь Селимов гьалун герек тир месэлайрални кылди-кылди акьвазна.

- Культурадин хиле месэларни авачиз туш. Культурадин бязи идараяр авай дараматар капиталнидакай ремонт авун герек я. Библиотекайрин ктабрин фонд цийи хьувуна кланзава. Чкайрал бязи хуьрерин кылер къуллугъчийр тайинарунин кардив мукьуфдивди эгечзава. Культурадин центрадин филиалрин материалринни техникадин база хуьн ва хьсанарун патал хуьрерин бюджетрай такьатар тимил ахъайзава.

Агалкъунрихъ ва вилик эцигай месэлайрихъ яб акалайдалай къулукь Гьабибуллагь Мурадалиева муниципальный программадин сергыятра аваз кьвалах активламышун патал талукь идарайрин регьберриз тапшургуьр гана.

Адан гафарай, симинин пагьливанрин "Гьунар" коллектив неинки районда ва республикада, гьакъ вири уьлкведа вичихъ игъияж авайди хьанва. Виликамаз теклифай райондин и коллективди Астрахандин областдин ва Самара шегьердин мярекатра иштиракна. "Гьунардихъ" галаз санал райондин яратмишунрин маса коллективри ва гьевескар артистри Буй-

динни образованидин рекьай тухвай кьвалахдай адаз "Национальная слава" медаль гана.

2009-йисуз ам Австриядин Вена шегьердин университетдин Гьуьрметлу профессорвиле хьана. Физули муаллим Европадин ректорин Советдин членни я.

Ада Сочиди МБПИ институт ачухай 1997-йисалай инихъ анин ректор яз кьвалахзава. Эхиримжи цуд йисан вахтунда институтди международный, Вирироссиядин регионально-научный ва научно-практический цудралди конференцияр, конкурсар, вуздиз талукь маса серенжемар кыле тухвана. Институтди маса уьлквейрин вузрихъ галаз ни алакьаяр хуьзва.

Сочиди госуниверситетдани кьвалахзавай Физули Мугьулов РФ-дин высший образованидин гьуьрметлу работник, Нью-Йоркдин илимрин академиядин академик, Россиядин тлеби илимрин академиядин член-корреспондент я. Виклеьг хцихъ чаз мадни еке агалкъунар хьана кланзава.

живез хьивегьна. Кьурагь райондин бюджетда школадин эцигунар давамардай такьатар тахунизи килигна, 2013-йисалай кьвалах акьваз хьана.

2018-йисуз РД-дин Кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильеван теклифдин бинедаллаз РФ-дин Федеральный Собранидин Госдумы Кьурагь райондин Гелхенрин хуьре 100 аялди келдай чкаяр авай ва спортзал галай школа эцигна ишлемишиз вахкун патал федеральный бюджетдай субсидияр ахъайиз тунва.

Къейд ийин хьи, цийи школа 1-сентябрдиз ишлемишиз вахкуда.

Машгьур алим

С.-А. АБДУРАШИДОВ

Сочидин модадин бизнесдин ва праводин институтдин ректор яз кьвалахзавай **МУГЬУЛОВ Физули** вичин хайи Хьуьлуьдрин хуьруьз мугьман хьанва. Физули Кьурбанович Рутул райондин Хьуьлуьдрин хуьре юрист Кьурбананни духтур Зариятан хизанда 1962-йисуз дидедиз хьана. Ам зирек, зигьинлу аял яз члехи хьана. Хуьруьн юкьван школа къизилдин медалдалди куьтягна, Москвадин М.В. Ломоносован тварунихъ галай университетдин философиядин факультетдик экечйна. 1985-йисуз Физулиди вуз агалкъунралди куьтягна ва ана студентриз тарсарни гуз, аспирантурада клелни ийизвай. Базардин экономикадин шартлариз талукь темадай философиядин илимрин диссертация вахтундилай вилик хвейи адакай илимрин кандидат хьана. 2004-йи-

суз МГУ-да Физулиди социологиядин илимрин докторвилеин дережан хьана. Профессор Физули Мугьулов илимдин пудкъадалай виниз кьвалахрин автор я. Абурун арада монографияр, келунинни методикадин кьвалахар ава. 2008-йисуз Рагьаклидай патан Кавказдин илим-

Школа эцигна куьтягьзава

Кьурагь райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, Гелхенрин хуьре райбюджетдин такьатрихъ гьеле 2008-йисуз эцигиз эгечлай школадин дарамат эцигна саки куьтягьзава. Цийи школада 100 аялди келдай чкаяр ва спортзал жеда.

Гуьгуьнлай школа эцигунин кьвалахар "Россиядин кьиблепад" федеральный махсус программадин сергыятра аваз давамарун икьрар хьанвай. Эцигунрин кьвалахар "Альянс" ООО-ди кыле тухузвай.

2010-йисуз школа эцигун райадминистрациядин

Лезги хуьрер

Къадим Кура

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Гьвечли ва члехи гьар са хуьруьхъ вичин тарих ава. Чаз авазвайвал, гзаф хуьрерин тарих, къамат, сеняткарвилер, алакьаяр, культура тамамвилелди чирнавач. Ата-бубайрин ирс хуьн ва къвезвай несилприв агакьарун чи буржи я.

Куьгьне девирдин Куьре ханлухдин, 1864-йисалай округдин хуьрерин тарих чирунал, кватталунал зун гьеле 1965-1970-йисара ДГУ-дин тарихдин факультетда клелзавай вахтунда члехи алимар - арабистар тир Амри Шихсаидован ва Гьалиб Садыкьдин регьбервилек кваз алахьна. Гьа вахтара кватлай делилрал бинеламиш хьана, за агьадихъ къадим Кура хуьруькай бязи къейдер хьизва.

1965-йисуз, Гьажиагьмедан ва адан рухвайрин (Шихагьмедан, Велибеган, Къазиметан) лугьунрай (гьа вахтунда Гьажиагьмедан 90 йис тир), къадим Кура хуьре 900 хизан-майишат ва 6000-дав агакьна инсанар авай. Къадим вахтара иниз Кура шегьер лугьузвай. Хуьр Рычал вацун гуьне ва къуза патара экли хьанвай. Хуьруьн жемат малдарвилел, магьсулдарвилел, гьуьрчехъанвилел, устарвилел машгул тир. Кьуд патяхъай иниз квачин, гьелеррин, арабайрин куьгьне дар рекьер авай.

Ахтармишунардай вахтунда чаз акур еке харапайрин аламатдин хандакри, гегьенш мулкари, дегь заманайрин сурари, къванерал аламай хьинри шагьидвалзавайвал, им лап члехи хуьр тир.

Куьгьне сурар Кларма твар алай мулкунилай Нуькрен булахдал къван еке мензилда хуьруьн къве патяхъай саки 15 гектардин чуьлда экли хьанва. Сурара лап члехи къванер ва са шумуд гуьмбет ава.

Къванерал мусурман дин къабулдалди виликан девирда авунвай кьиняр, гьар жуьредин нехишар ала. Хуьруьн кефер-патахъай чаз гурханадин лишанар, лигимарнавай керпичрикай туькьурнавай пичер жагьанай.

Дагь галай, рагьаклидай патяхъай иниз хьенчин гунгара аваз яд гьанва. Кьве кламун арада тлебиатди арадал гьанвай еке къветI, дагьар ава. Ина сур девирра инсанар яшамаш хъайи лишанар, кылди квалер ама.

Мискиндин цла авай шкафда кевна, куфа, араб, латиндал хьенвай гзаф ктабар амай. Чна абурун, Махачкъаладиз хкана, ДГУ-дин ва РАН-дин Дагьустанда авай филиалдин ктабрин фондари вахкана. Тарихдин шагьидар тир къванерай акваз-вайвал ва свияй-сивиз агакьнавай делилралди, ислам дин ина VII лагьай асирда къабулна. Аравиядай, Шам вилаятрай Дагьустандиз атанвай диндин векилар тир муьридар Абуумслим ва Халифа ина хьана ва шейх Халифади вичин бинени Кура хуьре кутуна.

Ада Кьиблепатан Дагьустанда мусурман дин раижна. Шейх Халифадин сур-гуьмбет куьгьне сурарин кьиблепата ава. Ам фаракъат хьанвай чка зиярат яз гьисабзава ва анал садакьаярни гузва.

Шейх Халифадин кларасдин башмакъар 1960-йисара Дербент шегьердин Набережный куьчеда яшамаш жезвай адан неве Чаландаров Дагьларан квалера амай.

Халифадиз кьуд хва хьана: Аличубан, Эмирчубан, Деличубан ва Юсуф. Алай вахтунда Дербент райондин Деличубан хуьр ва гегьенш мулкар алай чкаяр Халифадин хва Деличубананбур яз хьана. Ам иниз XIV асирра куьч хьана ва ина сифте къазма эцигна.

XIV асирда, дарвилер, тлегуьнар, тлебиатдин бедбахтвилер, дявээр себеб яз, къадим Кура шегьер чклиз башламишна. И девирда куравияр гьарнихъ акьатна. Абурукай яз Цлахъ хуьр арадиз атана. Дербентдиз, Самурдиз куьч хъайибурни авай. Кура хуьртай тир къадим женгчи шаир Куьре Мелик XIV асирдин юкьвара Курхуьруьз куьч хьана...

1936-йисуз Курада амай жемат къунши Камархуьруьн жематдихъ галаз сад хьана, абуру ина СтIал Сулейманан тварунихъ галай колхоз тешкилна.

1950-йисуз Кура хуьруьн колхоз къунши Цналрин Фридрих Энгельсан тварунихъ галай колхоздихъ галаз сад хьана.

Ватандин Члехи дяведин йисара и хуьртай 12 кас фашизмдихъ галаз женгиниз фена.

Алатай асирдин 50-йисара Кура хуьртай сифте муаллимар Магьамедшафиев Насрулагь, Гьабibuлаев Жамалдин, Гьабibuлаев Гьабibuлагь акьатна. Абуру райондин ва Цийи Фригьрин школайра аялриз чирвилер гана.

Бажарагьлу финансит-экономист Гьуьсейнов Фатулагьди Махачкъалада республикадин КРУ-дин ревизор яз кьвалахна. Вичин михьи ва дурумлу кьвалахдиз килигна, ам гьукуматдин ордендиз, медалдиз лайихлу хьана, адаз Махачкъаладай квалерни гана.

1966-йисан 20-апрелдиз хъайи бедбахтвиле - залзалади Кура хуьр тамамвилелди чкIурна. Хуьруьн гьвечли жемат Баку-Ростов шегьере рекьин Белиж станциядин къекьуьндиз акси рекьин вини пата авай Кьалагьан твар алай мулкунал куьч хьана.

Алай вахтунда ина куьгьне Фригьрин, Курадин, Камаррин, Захитрин, Цинитрин ва маса хуьрерин жематрикай Цийи Фригь твар алай вири къулайвилер авай поселок арадал атанва.

Кура хуьртай феи кIуьд кьвалайкай саки 60 квал - хизан хьанва. Абуру вири ислягь зегьметдал машгул я.

Агъвалатар

Теги МEGAMEDOV

Фикир тавуна...

Майдин вацран гульушан йикъарикай са юкъуз, зи кунши Азима вичин хчин мехъерик теклифун себеб яз, чун, вири хуьруьнвиар, мехъерик квай. Алай вахтунда, адет хъанвайвал, мехъерар еке залра ийизва. Белки, гьакI регъятвал я жеде.

Межлис кизгинда авай вахтунда чи хуьруьнви кве гада, кунши столдихъай къарагъна, чи патав ацукъна. Кве сифте сеферда акурбур хъиз, цийи килелай гилер ягъиз, сада-садавай жузунарни хъууна. И гадайкай сада, столдал алай шуьше къачуна, ички цаз башламышна.

Зи велик квай истикланда ички цун заз меслят акунач. Вучиз лагъайтIа, саки цIуд йис я, за а зегримар сивел эциг тийиз. Къвалав ацукънавай куншиди, гьикъван чалишмишвал авунайтIани, за хев кутунач.

- Вуна гич хъваздайди тушни мад? - хабар къада ада завай.

- Ваь, за хъван тийиз санбар йисар я, - жаваб гуда за.

- Бес хъун тавуна гьикI жеда? Вуна ви гададин мехъеризни хъвадани?

- Ваь, гич са мехъеризни, я са суваризни за хъван хъийидач. За гаф ганвайди я, - жаваб гуда за.

- АкI дуьз къведач, вуна захъ галаз кве са виш граммар хъвана кланда. Чна фадлай санал хъванвач.

Зи суьгъбетчи алат тийиз акуна, за, зарафатдик кутуна, лугъуда:

- За хъвада, анжах зун кьейила, зи игъсандиз.

- Ви игъсандиз вуна ваь, за хъвада, - жаваб гуда заз ада, фикир тавуна.

И гаф лагъайдалай гуьгъуьниз зи кунши садлагъана уях хъана, са тIимил кван завай яргъаз къекъечIна, зун хъсандиз вичиз аквадайвал. Геждалди заз килигиз аквазна, ахпа башламышна вич гъахъариз:

- Заз акI лугъуз кланзавайди тушир, зи атIай мецIай и гаф, фикир тавуна, акъатна. Вуна заз багъишламиша.

Чи хуьруьн халкъ хуьруьн зарафат кландайди хъуниз килигна, чна инал хъайи ихтилат зарафатриз элкъурна, гъанал куьтягъна.

Зарафатдин гъавурда акъан тийидай итим ам вич цийигъви туш. Чаз гьакI гъавайди лугъузвайди туш "кьулухъай хуьурдай цийигъар".

Чугвамир на, зани гадарнава...

Жуван аял вахтар рикIел хтайла, аквазна, гьикъван зун надинж, женжел аял тиртIа. Им иллаки гадайриз хас кIвалах я. ЧIуру кIвалах тавуна югъ акъатIла, заз гъа югъ са манани авачиз фейиди хъиз жедай. Пакадин юкъуз са ЧIуру кIвалахдин гзаф хъийиз алахъдай. Я куншидин салал вегъедай, я масадан жугъуникай симер хкуддай, я гъа симерал нянин кыляй кунши магледа авай кIвалерин варар къецелай кутIундай, пакамаз малар нехирдиз акъудиз геж жедайвал. Гъа вахтунда жув фад къарагъна, дакIардин велик ацукъдай. Кунши магледа гъатай ван зи «игитвили» крар я лугъуз, шадвал ийидай...

Гагъ-гагъ ичIи шуьшеяр кIватIдай, ахпа хутахна хуьруьн туьквендиз вахкана, гъабурухъ къвезвай пулунихъ виридахъ пIапIусар къачуна, сад амай кван вири ЧIугуна, ахпа хизанриз захъай пIапIусдин ни татурай лугъуз, серг тIуьна, кIвализ къведай. Ни захъай гьикI авуртIани къведайди жуван кылиз фидачир.

ПIапIусдикай рахайла, заз зи кунши Рагъима авур ихътин са ихтилат рикIел хкиз кланзава: - Чи кунши хуьре яшамиз жезвай са жегил хизанда ихътин са кIвалах хъайиди я. Йикъарикай са юкъуз хизандин кыл Равшан нянихъ, ким чкIайдалай кьулухъ, вичин кIвализ хтана. Варциз гъахъайла, адаз кIвалин цлахъ аквазна пIапIусдин туптуп гумар ийизвай гъа вахтунда ругуд лагъай классда клелзавай вичин чIехи гада Тарлан аквада. И кар акур Равшанак пис ажугъ акатда. Варциз гъахъайла, вичин вилериз и кIвалах акур буба, тади гьалда, аялдиз дуьз тербия гун фикирда аваз, гъуд гваз агахъна. Дахдиз вич пIапIус гъиле аваз акунайтIани, Тарлана хиве къазвачир.

- Туш, за пIапIус ЧIугурди туш лугъуз, вичин гафар тести-карзавай.

И карди Равшанак генани ажугъ кутазвай. Гъа икI бубани хва къал алаз рахаз са хейлин вахт фена.

И кIвалах Равшанак гъвечи гада Салманаз аквазвай.

Дахди гатазвайди чIехи стха тиртIани, гъвечи стхадин рикIиз гзаф азият гузай ва ада, и кар са тIимил кван секинарун фикирда аваз гъаятдиз эвичIна, чIехи стхадихъ элкъвена, лугъуда:

- Яда, Тарлан, вуна пIапIус ЧIугунвачтIани, ЧIугунвайди я лагъ. Вуна мад ЧIугвадач лагъ, дахдиз гаф це, тахъайтIа ада вун яргъалди гатадайди я. Им зи хамуниз акунвай кар я, - давамарзава Салмана. - Кве йис ида-

лай велик дахди зунни пIапIус сиве аваз курди я. За мад ЧIугван хъийидач лагъайла, дах зи чIалахъ хъана, мад зун гатун хъууначир. Ингъе кве йис я, за пIапIус гадарна...

Дидедин рикI

Дагъдин хуьр. Рагъ алай августдин югъ тир. Тара-тама жуьреба-жуьре емишар агакъдай вахт. Хуьруьнвиар сад са патаз, садбурни маса патаз, чпиз зулун гъазурвилер авун фикирда аваз, тамариз физвай. Гъа ихътинбурукай чунни тир.

Зи дидеди заз лугъуда: - Чан хва, чун къведни и велик квай кламун кыилел чумалар атIуз фидани? - Гьелбетда, диде, зун къведа вахъ галаз, - разивал гана за дидедиз.

Зунни диде, кIвалляй экъечIна велик квай клам галай патлахъ фена. АкIаж хъана чумалар алай тарцин патав аквазна хъана, диде, вичин хуруганни кутIунна, чумалар атIуз башламышна. Диде захъ галаз ихътилатарни ийизвай, завай гъар жуьре хабарар къазвай ва хуьруьнар ийизвай. За зи нубатда адаз жуваз чидай жавабарни хгузвай.

Садлагъана диде завай гзаф тажуб жедай са гаф хабар къада. - Лагъ кван дидедиз, зи хва, эгер зун исятда и тарай агъа кламуз аватна, телеф хъайитIа, вуна вуч ийиди?

Зи япарихъ и ван галуькайла, заз ам гъакъикъатда аниз аватай кван пис хъана. Зун какахъна, са гъвечи геренда вуч лугъудатIа чин тийиз амуькна. Ахпа жуван кичI квадарна, викIегъвал винел акъалдарна, за дидедиз терс къайдада жаваб авуна:

- Диде, вуна садлагъана а пашман ихтилат заз вучиз авуна?

Дидедиз акуна, и ихтилатдикай заз кичIе хъайиди. Тадиз маса зарафатдин ихтилат хъивегъна арадал.

За адан гаф атIана: Вуна авур ихтилатдиз, яни вуна завай хабар кьур суалдиз за жаваб ихътинди гуда:

- Эгер, диде, чакай къведикай сад а кламуз аватун къисмет ятIа, кьуй зун аватрай. КъейитIани кырай зун. Зун ви вад аялдикай сад я. Вун - диде вад аялдин! Вун къейитIа, зи дах, зи вахар, зи стха ажуз жеда. Зун къейитIа, хажалат квез жеда, гьелбетда. Вичин вахт хъайила, зун хътин аялар квевай мадни хаз хъжеда, - лагъана за дидедиз викIегъ къайдада.

За авур ихтилатдин ван атай диде, тара авай чумаларни атIун аквазарна, къах хъана амуькна. Са арадила тарция эвичIна, зи патав агатайла, заз акуна: адан вилерал накъвар алай...

Са арадал кван чун къведни, са гафни лугъун тийиз, гьакI аквазна. Ахпа диде заз лугъуда: - Заз вуч кланзавайди тир, жуван атIай мецIай и ихтилат ийиз, аялдин таза рикIиз тIар ийиз?..

Азедин ЭСЕТОВ

Килин дарман

Им 1970-йис тир. Зун институтдай пуд вацран муьгълетда Москвадиз пешекарвал кхаждай курсариз рекъе тунвай.

Нахушвили хабар къадач. Ви далудихъ кас галани - галачни, ви кьайгъу ни ийиди?.. ИкI, зун кIвале авачиз, зи кайванидиз, кланик квай рекъв тIаз, тади гуз эгечIна. Са шумуд духтурдин патав физ-хтана. Амма садавайни адан дердинай кыл акъудиз хъанач. Эхир, чара атIайла, ам шегъердин 2-нумрадин больницадин килин духтурдин заместитель, гъеле Мегъарамдуьре амайла чаз таниш духтурдин патав финиз мажбур хъана.

Патав атанвай касдин арзадиз чиновникди хъиз яб гана, ада, вичивай хъайитIа, М.Н., кIвалахдикай кыл къакъудун патал больничный лист кланз атанвайди хъиз къабулна. "Ваз шумуд кван лист кланзава?" - хабар кьурла, азарлу дишегълидиз духтурдин суалди сухван тIалдилайни артухан тIарвал гана. Са гафни талгъана, "Вун сагърай, духтур", жаваб хгана, ам къарагъна хъфенай.

Гила вучда? ТIал авайдалайни артух кьати хъана. Са таниш юлдашди М.Н.-диз невропатолог Арип Мегъамедовичан патав фин меслят къалурна. ТIалди штIумарнавай кас батмиш жедайла самуникай чара клан хъайидаз ухшар жеда. Ни вуч лагъайтIани, чIалахъни жез, нин патав ракъурайтIа, гъадан патав финни ийиз хъана.

Арип Мегъамедовича азарлу дишегъли инсанвилелди, халис духтурди хъиз къабулна. Дикъетдалди адан дердиниз яб гана, тIал

гынлай башламышзаватIа, гьиниз дикъет гудатIа - вири чирна.

- Ваз, гьурметлуди, нервийрин азар авачирди якъин я. Идан патлахъай архайин хуьхъ. За фикирзавайвал, къалпагъдин кланик квай сухва ваз нарагъатвал гузва. Вак гъана ава, - лагъана, зенг яна, са нихъ галаз ятIани рахана: "Абадало, зи патав чи мединститутдин муаллимдин уьмуьрдин юлдаш атанва, адан гъуьл Москвада командировкада ава. Гъавилай факъир ийир-тийир хъанва. За ам ви кылив ракъурзава, аквазайвал, адаз ви гъиликай дарман жеда".

М.Н. гьикI фидатIа гъавурда туна, стоматолог, мединститутдин муаллим Асиятилов Абадало Хаваловичан патав рекъе туна.

Касди атанвайди вичин кабинетдиз тухвана, рентгенни авуна, лазим тир кIвалахар вири тамарна.

Эхиримжи кве гъафтеда сифте яз азарлуда динж йиф акъудна. Гуьгъуьнлай 3-4 юкъуз свах беъемвилелди сагъар хъууна. Акурвал, азарлудаз куьмек гун патал, са пешекарвилелай гъейри, инсанвилени ериярни хъун чарасуз я.

Къени М.Н.-ди, гъар вичиз духтурдин куьмек лазим хъайила, и цIарара тIвар кунвай вичел дуьшуьш хъайи духтурар рикIел хжида. Гъардав чпи къазанмишай "алхишар" ахгакьарда.

Духтур тIазвай касдихъ, диде вичин баладихъ хъиз, гелкъуьн лазим я. Гъа вахтунда адаз халис гьурмет къведа.

ТIалдин килин дарман инсанвал я!..

Шихмурад АГЪАКЕРИМОВ

Дидедин гелез къведа

Са жегил гада пара гуьзел-гуьрчег рушал ашукъ жеда. Амма диде-бубади и кардиз рекъ гузвачир. Бейкеф жезва гада, диде-бубадиз вичин наразивал малумарзава:

- Акъван гуьзел рушан синих вуч я? Вучиз куьне манийвал ийизва?

- "Гуьрчег пабни квахърай, рекъин къерехдив гвай никни", лугъузва бубайрин мисалда, чан хва, - гъавурда твазва гада бубади.

- Виридалайни гуьзел затIариз "квахърай?" - рази жезвач гада.

- Эхъ, хва, виридан вилер абурал жеда, темягъ фиде.

- Чан бала, - лугъузва и чIавуз диде - мал къачудайла, адан жинсиниз килигда. Бес свас кван затI къачудайла, адан жинсиниз килигдаччи? Вун ашукъ хъанвай рушан диде хъсан рекъ тухвай дишегъли туш. Рушни гъа дидедин гелез къведайди я. Фитедай экъечIай цуьк гъа фитедал ярх жеда, бала...

Гьикъван алахънатIани, мисалар гъанатIани, гада инанмиш жезвачир: - Ваь, заз кланзавай руш ЧIуру рекъе гъатдай ягъсузди туш. Ам гзаф агъайнади я...

- ЯтIа вуна адавай вичивай хабар яхъ.

- Рушавай ахътин гаф гьикI хабар къада? - мягътел жезва гада.

- Вуна ихътин са тежриба ая... - гада гъавурдик кутазва бубади.

Рази жеда гада ва руш текдиз булахдал физвай вахт вилив хуьда. Руш рекъе акурвалди, гадади вичин юргъа шив булахдал гьалда. Инал са зурба цIвелин тар алаз жеда. Гадади шив гъа тарал туьшарда. Бирдан шив кьулухъ кIвачерал кхаж жезва, пурх яна, кьулухъ къекъечIзава. Гададиз мад ам элкъурна, маса патлахъай тарал туьшариз клан жеда, амма гъайван мутIуьгъ жезвач. Гадади гъарайзава, гатазва балклан, амма...

Икъван чIавалди гададиз кисна килигзавай рушавай эхиз хъанач, гададивай хабар къазва:

- Я гада, а гъайвандин язух тушни? Вучиз вуна адаз зулумар ийизва?

- Заз ам и тараз акъахна кланзава, - жаваб гузва гадади.

- Балкланар тараз акъахдай кьушар яни?

- Кьуш туш, амма адан диде акъахдайди тир тараризни...

- Тади къачумир. Вахт хъайила гъамни акъахда. Ви балклан гъеле жегил я, гъавилай ада наз маса гузва, амалар чир хъанвач.

- ЯтIа, вунни гъахъ я, зи диде-бубани, - лагъана, гада, руш булахдал туна, фейивал хтана. Ада вичин "тежрибадикай" кIвале суьгъбетна ва дидени буба гъахъ тирдал рази хъана.

Дин

Пехилвал ва такланвал

(“Ас-салам” газетдай)

Пехилвили ва такланвили гъакъикъат, абурун емишар

Пехилвал - им инсандиз вичин мусурман стхадиз, вахаз Аллагда нямат гана таклан хъун, акси яз, ам адакай магърумун клан хъун я. Такланвал лагъайтла, им инсанрин арада авай алакъяр чурун, абуруз душманвал авун я.

Пехилди адалат гвачир, я инсафни авачир касдиз лугъуда. Ада садазни регъимдич ва садни секинди тадач. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: “Вири гунагърин бине пуд шей я, куьн абурувай яргъа хъухъ. Куьн такабурулувилайкай яргъа хъухъ, гъакъикъатда ада иблисдиз Аллагда эмирдиз муьтлугъ жез манийвална. И кар сеbeb яз ада Адамаз сужда (икрам авун) авунач. Къизмиш гъевесривай яргъа хъухъ, гъакъикъатда абуру Адамаз къадагъа авунвай емиш нез туна. Пехилвиливай яргъа хъухъ, гъакъикъатда Адаман са хци (Къабил) вичин стха (Гъабил) пехилвиливай яна кьейиди я”.

Аллагъ-Таалади Сулейман пайгъамбардиз лагъана: “Зи миьхи тир лукъарикай гъич садрани пис рахамир ва гъич садрани абурул пехилни жемир”. Са савадлу касди лагъана: “Аллагъ-

диз вичин лукърал инсафсуз душман гъалдариз клан хъайила, адал пехилди ракъурзава”.

Пехилвили мусурманрин дин тергъава, пехил касдин рикле диндин гъич гелни амукъзавач, адан рикле мичивал, гъакъикъатдиз манийвал гун арадал къевеза.

Чи играми Пайгъамбарди ﷺ лагъана: “Квел виликан уьмметрин уьзуьрар агакъна: пехилвал ва такланвал... Са зурба алимди агакъарна: “Пуд жуьре инсанрин талабуьриз Аллагда жаваб гудач: гъарамди незвайдан, чарабурукай пис рахазвайдан (гъибет), мусурманрал пехил ва абуруз писвал хъана кланзавайдан”.

Асгъабри хабар гайивал, пехил кас инсандивай саклани рази ийиз жедач. Муавията лагъана: “Завай вуж хъайитлани рази ийиз жеда, пехилдалай гъейри. Ам анжах зун няметрикай магърум хъайитла, рази жеда”. Имам аш-Шафииди лагъаналда: “Гъихътин душманвал хъайитлани, ам акъалтда лагъана, умуд ава, пехил касди ийизвай душманвилелай гъейри”.

Чи ватангълияр - гъар сана

Пермда гъуьрмет авай алим

И сеферда чи ихтилат фармацевтикадин илимрин кандидат, Пермдин гъукъматдин милли университетдин биологический затарин илимдинни ахтармишунрин лабораториядин заведующий, ПГФА-дин инсандин экологиядин ва хатасузилелди уьмуьр тухунин кафедрани доцент, А.Фридманан тварунихъ галай медалдин сагъиб, твар-ван авай чи ватангъли **Рамиз Рагъибович МАГЪМУДОВАКАЙ** я.

Ам Сулейман-Стальский райондин Агъа Сталрин хъуре дидедиз хъана. Юкъван мектеб агалкъунралди куьтагъайдалай къулухъ гележегдин алим Астрахань шегъердиз рекъе гъатна ва ана медицинадин училищедик экечна. 1980-йисуз училище куьтагъна, ам Пермь шегъердиз фена, ана университетдин химиядин факультетдик экечна.

РФ-дин Яракълу Къуватрин жергейра къуллугъ кьилиз акъудна хтайдалай къулухъ, алакълунар авай 2-курсунин студент яз, ам ПГНИУ-дин биологиядин активный затарин лабораторияда къвалахал акъвазна.

Са шумуд йисуз илимдал машгъл хъайи Р.Магъмудовакай

ва, гзаф йисара ахтармишай къвалахрин нетижаяр агудна, 1998-йисуз “Синтез и биологическая активность производных 4-замещенных 2,4-диоксо-бутановых кислот и гетероциклических соединений, полученных на их основе” темадай кандидатвилдин диссертация хвена.

РФ-дин илимдин лайихлу деятель, профессор, химиядин илимрин доктор Юрий Андрейчикован ва доцент, медицинадин илимрин кандидат Е.Пидэмскийдин регъбервиллик кваз чи ватангълиди гъайванрал илимдин сифте тежрибаяр тухвана. Лабораториядин жергедин къуллугъчи хъиз къвалахдив эгечай Рамиз Магъмудовакай

довакай са куьруь вахтунда ПГНИУ-дин тебии илимрин институтдин илимдинни ахтармишунрин лабораториядин заведующий хъана. И къуллугъдал ада 2002-йисалай къениндалди агалкъунралди къвалахзава. Химиядин рекъелди талукъ тир ахтармишунар тухвайдалай къулухъ цийиз арадал гъизвай дармандин бине Рамиз Рагъибовичан лабораторияда кутаза. Дарман арадал гъун патал вишералди, агъзурралди химиядин затлар ахтармишзава. Ахтармишунрин университетда ада 2 агъзурдалайни гзаф цийи продуктрик биологический менфатлу затлар къватна, ахтармишана. Ахтармишай материалрай ада авторвилдин 5 шагъадатнама ва цийи затлар арадал гъун патал 16 патент къачуна. Р.Магъмудов 160-далайни гзаф илимдин макъалайрин ва монографияйрин автор я.

2010-йисуз Р.Магъмудован ахтармишунрин къвалахриз еке кьимет гана - адакай ПГНИУ-дин лап хъсан изобретатель хъана. Са гафуналди, чи ватангъли и университетдин дамах я. Къвалахдин юлдашрин ва студентрин арадани адаз еке гъуьрмет ава. Къуй адахъ мадани зурба агалкъунар хъурай!

халкъар са шумудра сад хъана. XVIII асирдин сифте кьилера Гъажи Давуд Муьшкъурвидин регъбервиллик кваз абуру кьерехрив гвай чилерилай персерин чапхунчир чукурна ва Шемаха шегъер кьуна.

XIX асирдин 60-йисара са бязи административный дегишвилер хъана. Самур округ ва Куьре ханлух Дербентдин губерниядик кутуна, Къубадин провинция лагъайтла, - Бакудин губерниядик. Ханлухар тергна, лезгийар, гъакимар сеbeb яз, кьве губерниядин арада пайна.

Гъажи Давуд Муьшкъурви - Къибле Кавказдин тарихда гъукъматдин зурба деятель. Гъажи Давудан тварцихъ галаз XVII асирдин сифте кьилера чара чилерин агъайрихъ галаз тухвай халкъдин азадвилдин женгерин тарих алакълу я. Гъажи Давуд и женгерин кьилин тешкилатчи ва регъбер тир. 1723-йисуз официалнидаказ Ширвандинни Къубадин хан хъана, меркез Шемаха тир, гъана ам яшамиз жезвай чка авай.

Дуьньяда

Къиникъин жаза къуватда твада

Туьркиядин президент Р.Т.Эрдогана малумаривал, эгер уьлкведин парламентди къабулайтла, вич тахсиркарриз къиникъин жаза гуьнин къанун къуватда тваз гъазур я. Эрдоганан гафар “Anadolu” чешмедди малумарзава.

Туьркери регъберди ихътин малумат уьлкведа къадагъа эцигнавай Курдистандин рабочий партияди кьилиз акъудай терактдин къурбандар кучукдайла гана.

“Къиникъин жазадин месэладин патахъай парламентди къарар къабулайтла, клусни энгелвал тавуна, за адал къул чуьгвада”, лагъана Эрдогана. Адан фикирдалди, террористри чпи кьилиз акъудзавай тахсиркарвилерин патахъай жаваб гун герек я.

Къейд ийин, Хаккари вилайтда хъиткъинунар хъунин нетижата 25 йисан яшда авай руш ва 11 йисан яшда авай аял кьена. Къеви жаза гуьнин къанун гуьнгуьна хтун патал вич гъазур тирдакай Эрдогана идалай виликни са шумудра малумарнай.

Цийи къанунралди

Россияда пенсионерриз, шоферриз, туристроз ва масабуруз талукъ цийи къанунар къуватда гъатнава. Талукъ тир документар къурулушрин сайтра чапнава. Идакай “Lenta.ru” чешмедди хабар гузва.

1-августдилай къвалахзавай пенсионеррин пенсия артухарнава. Пенсийрин фондунин малуматралди, алава хъийидай пулдин къадардин вини кьил 235 манат я. Адан къадар мажибдилай аслу я.

Карчийривай ва юридический ксаривай чпин къуллугъчийриз махсус партал къачунин карда къенятвал ийиз, яни 1-августдилай абурувай РФ-дин социальный страхованидин фондунин гъисабдай чпин къуллугъчийр патал парталар къачуз жеда. Минтруддин приказдал асаслу яз, парталар Россиядин материалдикай туькълуьрун герек я.

19-августдиз хсуси карчийрин компанияриз талукъ дегишвилерни жеда. ИП (индивидуальный предприниматель) арадал гъидайла, налогар гуьнин муддатдин сифте кьил ва эхир кьил тайнарунин къайдайрал амална кланда. Цийи къанунда налог гуьнин сифтегъан ва эхиримжи муддат тайнарунин къайдани къалурнава.

20-августдилай уьлкведа 37-40 градус къван туьнтвал авай эрекьрин ва ички квай маса хъвадай затларин кьиметар дегишарда. Къалурнавай къадардин туьнтвал авай ва 0,5 литр ички авай бутылкадин кура-кура маса гуьнин кланин кьимет 205 манат жеда. Исятда 36-38 градусдин туьнтвал авай эрекьдин кура-кура маса гуьнин кланин кьимет 196 манат я, 39 градусдин туьнтвал авайбурун – 201 манат.

Жаза гун теклифна

Украинадин милли хатасузилдин ва оборонадин советдин секретарь Александр Турчинован фикирдалди, Россиядай Украинадиз метягъар гъизвай савдгарар патал уголовный жавабдарвал кардик кутун герек я. Адан теклиф “Интерфакс” чешмедди раижнава.

“Зи фикирдалди, чал гъужум ийизвай уьлкведиз пулдин такъатрин жигъетдай кумек гунай, кьилди качуртла, Украинадани арадал гъиз жезвай затлар Россиядай маса къачузвайбуруз талукъ яз уголовный жавабдарвални хъун лазим я”, лугъузва Турчинова.

Ада алава хъувурвал, жавабдар гъар са руководитель вичин уьлкведин вилик, хиянаткарвал тавуна, миьхи хъун герек я.

Стивен Сигал къвалахал къабулна

Твар-ван авай актер Стивен Сигал Россиядинни Америкадин гуманитарный алакъларин месэлайрин рекъай Россиядин МИД-дин махсус векил яз тайнарунава. Идан гъакъиндай Facebook соцсетда авай МИД-дин официальный чини малумарзава.

Векилвиле тайнарунин макъсад гележегда кьве уьлкведин арада гуманитарный хиле, гъа жергедай яз медениятдани, искусстводани алакълар вилик тухун я.

Къейдзавайвал, и къуллугъдал къвалахунай Сигалаз пулдин такъатар къведач. С.Сигалахъ 2016-йисан ноябрдилай Россиядин гражданство ава. Россиядин ватандашвилдин паспорт адав Президент В.Путина вахканай. Актер гъаки Сербиядин, Америкадин гражданини я.

Шапрус терг ийиз тежезвайбур

Россияда электронный шапрусар чуьгвазвайбурун 80 процентди гъабурухъ галаз сад яз адетдин шапрусарни чуьгвазва. Идакай Россиядин здравоохраненидин министрдин заместитель Олег Салагай ихтилатна. Гъа ик, тембек ишлемешун акъвазарун анжах гъар вад лагъай касдилай алакълзава.

“Чахъ чи профилактикадин медицинадин центрадин делилар ава. Абурул асаслу яз, 80-далайни гзаф процент электронный шапрусар ишлемешзавайбур и жуьредин шапрусарин кумекдалди адетдин шапрусар чуьгунин вердишвал инкар ийиз тежезвайбур я”, лагъана ада.

Чиновникди къейд авурвал, къенин юкъуз электронный шапрусар инсанар никотиндилай аслу ийизвай чешмедиз элкълвенва. Гзаф къадар инсанри электронный шапрусар чуьгуьнилай башламышзава, гуьгъуьнлай кьве жуьредибурни санал ва я тахъайтла анжах адетдин шапрусар чуьгунал элячзава. О.Салагай гафаралди, электронный шапрусар иллаки жегъилри гзаф ишлемешзава.

Россияда 2017-йисуз 13,1 миллиард пачка шапрусар маса гана. ВЦИОМ-дин делилралди, къенин юкъуз чи уьлкведин агъалийрин 34 процентди, тайин рекъемралди лагъайтла, 50 миллион касди шапрусар ишлемешзава.

Чин гъазурайди - Кургуьли ФЕРЗАЛИЕВ

Къез чидани?

Итижлу делилар

1456-йисуз персерин дявекар шейх Жуьнейд са шумуд сеферда лезгийрин мулкарал абуру къачун патал дяве ийиз фена. Самур вацун кьерехдал, Хазра хуьруьвай яргъа туьшиз, шейх Жуьнейд дагъви лезгийрин къушунрал дуьшуьш хъана. И женгера персерин къушун барбатна, шейх Жуьнейд лагъайтла, яна кьена.

XVI-XVII асирра иранрин ва туьркери дявекарар лезги къваталдин халкъари уьмуьр тухузвай чкайриз дяве авунин мураддалди са шумудра фена. Самур вацун чапла пата уьмуьр кьиле тухузвай лезгийриз и девирда куьревиар лугъузвай.

XVII-XVIII асирра дявекар чапхунчийрихъ галаз санал женг чуьгун патал Дагъустандин

понеделник, 13 августа

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 12.30 Время новостей Дагестана. Итоги «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.25 «Служа Родине»
08.55 «Заряжайся!»
09.10 Х/ф «Заноза»
10.50 «Встречи в Театре поэзии»
12.50 «Вдохновение»
13.20 «Человек и право»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Долгая дорога в дюнах» 6 с.
15.50 «Годекан»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Бесприданница»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала

20.20 «Дагестан туристический»
20.40 Д/ф «Край предков»
21.20 «Учимся побеждать»
21.35 «Память поколений» Магомед Гаджиев
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Глобальная сеть»
23.45 Д/с «Путешествие со вкусом»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 «Учимся побеждать»
02.40 Х/ф «Ричард Львиное сердце»
04.30 Передача на табасаранском языке «Мил»
05.05 «Дагестан туристический»
05.25 Х/ф «Бесприданница»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Модный приговор.
10.55 Жить здорово!
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.25 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.35 Т/с «Любовь по приказу».
23.30 Т/с «Красные браслеты» (12+).
0.30 Время покажет.
1.30 Модный приговор.
2.35 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.15 Мужское/Женское.
3.30 Давай поженемся!
4.20 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
18.00 Сказки моего детства
18.15 Страна златокузнецов
18.35 Республика.
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Б. Корчевниковым.
13.00 60 минут.
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Косатка».
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Искушение».
0.00 Т/с «Повороты судьбы».
1.55 Т/с «Вольф Мессинг: видевший сквозь время»
3.50 Х/ф «Семнадцать мгновений весны».

НТВ

4.50 Подозреваются все.
5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ. (12+)
8.30 Т/с «Возвращение Мухомора».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухомора».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны».
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы»
22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
0.10 Т/с «Свидетели».
2.05 Еда живая и мертвая.
3.00 Т/с «Двое с пистолетами».

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров.
7.40 По делам несовершеннолетних.
9.45 Давай разведемся!
10.45 Тест на отцовство.
11.45 Д/ф «Преступления страсти».
12.45 Д/ф «Понять. Простить».
13.55 Мелодрама «Когда мы были счастливы».
18.00 6 кадров.
19.00 Мелодрама «Лжесвидетельница».
22.50 Т/с «Глухарь. Возвращение».
1.30 Д/ф «Понять. Простить».
2.40 Т/с «Глухарь. Возвращение».
4.35 Тест на отцовство.
5.35 6 кадров.
6.00 Джейми у себя дома.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф «Возвращение резидента».
10.40 Д/ф «Георгий Жженов. Агент надежды».
11.30 События.
11.50 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
13.35 Мой герой. Алексей Нилов.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
16.55 Естественный отбор.
17.45 Т/с «Убийство на троих», 1 с. 2.
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Мужчины здесь не ходят.
23.05 Без обмана. «Мифы о молочке».
0.00 События. 25-й час.
0.35 90-е. Королевы красоты
1.25 Д/ф «Операция «Промывание мозгов»».

ЗВЕЗДА

6.15 Легенды кино.
7.50 Последний день.
9.00 Новости дня.
9.15 Последний день. Лидия Русланова.
9.45 Т/с «Хозяйка тайги».
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Хозяйка тайги».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Хозяйка тайги».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Хозяйка тайги».
18.00 Новости дня.
18.35 Д/с «Сталинград. Победа, изменившая мир».
«Жаркое лето 42-го».
«Бои за каждый метр».
20.10 Не факт!
20.40 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым».
23.00 Новости дня.
23.15 Х/ф «Особое важное задание».
1.55 Х/ф «Максимка».
3.25 Х/ф «Спящая красавица».
5.20 Д/ф «Вторая мировая война. Город-герой Севастополь».

вторник, 14 августа

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие со вкусом»
09.30 Х/ф «Ричард Львиное сердце»
11.35 «Память поколений» Магомед Гаджиев
12.50 «Дагестан туристический»
13.15 Д/ф «Край предков»
14.05 «Учимся побеждать»
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Долгая дорога в дюнах» 7 с.
16.50 Х/ф «Повесть о первой любви»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.50 «Круглый стол»
21.20 Д/ф «Академик Готлиб-Гмелин»
21.50 «Правовое поле»
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Угол зрения»
23.45 Д/с «Путешествия со вкусом»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 Х/ф «Безумие»
04.25 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
05.00 «Подробности»
05.20 Х/ф «Повесть о первой любви»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Модный приговор.
10.55 Жить здорово!
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.25 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.30 Т/с «Любовь по приказу».
23.35 Т/с «Красные браслеты» (12+).
0.30 Время покажет.
1.30 Модный приговор.
2.35 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.15 Мужское/Женское.
3.30 Давай поженемся!
4.20 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

09.00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
18.00 За и против.
18.20 Тримф дагестанской борьбы.
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
12.00 Судьба человека с Б. Корчевниковым.
13.00 60 минут.
15.00 Т/с «Косатка».
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Искушение».
0.00 Т/с «Повороты судьбы».
1.55 Т/с «Вольф Мессинг: видевший сквозь время»
3.50 Х/ф «Семнадцать мгновений весны».

НТВ

4.50 Подозреваются все.
5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ. (12+)
8.30 Т/с «Возвращение Мухомора».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухомора».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны»
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы»
22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
0.10 Т/с «Свидетели».
2.00 Квартирный вопрос.
3.05 Т/с «Двое с пистолетами».

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров.
7.30 По делам несовершеннолетних.
9.30 Давай разведемся!
10.30 Тест на отцовство.
11.30 Д/ф «Преступления страсти».
12.30 Д/ф «Понять. Простить».
14.10 Мелодрама «Лжесвидетельница».
18.00 6 кадров.
19.00 Мелодрама «Моя новая жизнь». (Украина).
22.40 Т/с «Глухарь. Возвращение».
23.40 6 кадров.
0.30 Т/с «Глухарь. Возвращение».
1.25 Д/ф «Понять. Простить».
3.05 Т/с «Глухарь. Возвращение».
5.00 6 кадров.
5.30 Джейми у себя дома.

ТВ-ЦЕНТР

5.10 Естественный отбор.
6.00 Настроение.
8.15 Доктор И...
8.50 Детектив «Страх высоты»
10.35 Д/ф «Так хочется пожить».
11.30 События.
11.50 Т/с «Инспектор Линли»
13.35 Мой герой. Мария Голубкина.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун».
16.55 Естественный отбор.
17.45 Т/с «Убийство на троих», 3 и 4 с.
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники! Письма счастья.
23.05 Прощание. Владимир Высоцкий.
0.00 События. 25-й час.
0.35 Удар властью. Муамар Каддафи.
1.25 Д/ф «Битва за Германию».

ЗВЕЗДА

6.10 Легенды армии с Александром Маршалом.
7.50 Последний день.
9.00 Новости дня.
9.15 Последний день. Валентина Серова.
9.45 Т/с «Хозяйка тайги».
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Хозяйка тайги».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Хозяйка тайги».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Хозяйка тайги».
18.00 Новости дня.
18.35 Д/с «Сталинград. Победа, изменившая мир».
«Рождение Урана».
20.10 Не факт!
20.40 Улика из прошлого.
21.25 Улика из прошлого. Мэрилин Монро.
22.10 Улика из прошлого. Надежда Крупская.
23.00 Новости дня.
23.15 Х/ф «Исчезновение».
1.05 Х/ф «Два долгих гудка в тумане».
2.40 Х/ф «Зеркало для героя».

среда, 15 августа

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.10 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествия на край света»
09.30 Х/ф «Бонни и Клайд»
11.50 «Круглый стол»
12.55 «Правовое поле»
13.30 «Подробности»
13.55 ф «Академик Готлиб-Гмелин»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Берег его жизни» 1 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Рано утром»
18.45 Передача на даргинском языке

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 Проект «Мы – российский народ, Дагестан многонациональный»
20.50 «Здоровье»
21.40 «История Дагестана в лицах» Толстой на Кавказе
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 Х/ф «Квартира»
04.35 Передача на даргинском языке
05.10 Х/ф «Рано утром»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Модный приговор.
10.55 Жить здорово!
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет.
18.00 Вечерние новости.
18.25 Видели видео?
19.00 На самом деле.
20.00 Пусть говорят.
21.00 Время.
21.30 Т/с «Любовь по приказу».
23.40 Т/с «Красные браслеты» (12+).
0.30 Время покажет.
1.30 Модный приговор.
2.35 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.15 Мужское/Женское.
3.35 Давай поженемся!
4.25 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

09.00 «Алшан» (на цахурском языке)
11:40, 14.40, 17.40, 20.45
Местное время. Вести-Дагестан
18.00 Конкурс «Мой Дагестан»
18.20 Д/ф Легенда Росгвардии. Генерал армии И. Яковлев
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
12.00 Судьба человека с Б. Корчевниковым.
13.00 60 минут.
15.00 Т/с «Косатка».
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир.
19.00 60 минут.
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Искушение».
0.00 Т/с «Повороты судьбы».
1.55 Т/с «Вольф Мессинг: видевший сквозь время»
3.50 Х/ф «Семнадцать мгновений весны».

НТВ

4.50 Подозреваются все.
5.20 Суд присяжных.
6.00 Сегодня.
6.05 Суд присяжных.
6.30 Деловое утро НТВ. (12+)
8.30 Т/с «Возвращение Мухомора».
10.00 Сегодня.
10.25 Т/с «Возвращение Мухомора».
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Т/с «Ментовские войны»
16.00 Сегодня.
16.25 Т/с «Ментовские войны».
17.20 ДНК.
18.25 Т/с «Морские дьяволы».
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «Морские дьяволы»
22.00 Т/с «Лесник. Своя земля».
0.10 Т/с «Свидетели».
2.00 Дачный вопрос.
3.05 Т/с «Двое с пистолетами».

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров.
7.30 По делам несовершеннолетних.
9.35 Давай разведемся!
10.35 Тест на отцовство.
11.35 Д/ф «Преступления страсти».
12.35 Д/ф «Понять. Простить».
14.20 Мелодрама «Моя новая жизнь».
18.00 6 кадров.
19.00 Мелодрама «Возмездие».
22.45 Т/с «Глухарь. Возвращение».
23.45 6 кадров.
0.30 Т/с «Глухарь. Возвращение».
1.25 Д/ф «Понять. Простить».
3.10 Т/с «Глухарь. Возвращение».
5.00 6 кадров.
5.30 Джейми у себя дома.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.05 Детектив «Меня это не касается».
9.55 Х/ф «Случай в квадрате 36-80».
11.30 События.
11.50 Т/с «Инспектор Линли»
13.35 Мой герой. Юрий Васильев.
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун».
16.55 Естественный отбор.
17.50 Т/с «Марафон для трех граций», 1 с. 2.
19.40 События.
20.00 Петровка, 38.
20.20 Право голоса.
22.00 События.
22.30 Линия защиты. Судьбы резидентов.
23.05 90-е. «Лука» и «Черкизон».
0.00 События. 25-й час.
0.35 Свадьба и развод. Анастасия Волочкова и Игорь Вдовин.
1.25 Д/ф «Как утонул командер Крзбб».

ЗВЕЗДА

6.00 Легенды космоса.
7.50 Последний день.
9.00 Новости дня.
9.15 Последний день.
9.45 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю».
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю».
18.00 Новости дня.
18.35 Д/с «Сталинград. Победа, изменившая мир».
«Сталинградский котел».
20.10 Не факт!
20.40 Д/с «Секретная папка».
«Знаменосцы Победы»
23.00 Новости дня.
23.15 Х/ф «Выйти замуж за капитана».
1.00 Х/ф «Женя, Женечка и «Катюша»».
2.40 Х/ф «День свадьбы придется уточнить».

четверг, 16 августа

РГВК
06.45 «Заряжайся!»
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие со вкусом»
09.25 Х/ф «Степан Разин»
11.55 Проект «Мы – российский народ, Дагестан многонациональный»
12.55 «Здоровье»
13.40 «История Дагестана в лицах» Толстой на Кавказе
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Берег его жизни» 2 с.
16.50 Х/ф «Солистка балета»

пятница, 17 августа

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильмы
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Х/ф «Сказка о звездном мальчике»
11.30 «Пятничная проповедь»

ПЕРВЫЙ

16.50 Х/ф «Случай в тайге»
18.30 Обзор газеты «Дагестанская правда»
18.45,01.00,04.15 Передача на кумыкском языке
19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00,23.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подобности»
20.50 «На виду. Спорт»
21.45,02.20 Проект «Покорения»

РОССИЯ 1

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Доброе утро.
9.50 Модный приговор.
10.55 Жить здорово!
12.00 Новости.
12.15 Время покажет.
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!

НТВ

11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18.00 Мир Вашему дому.
18.15 Дагестан спортивный.
18.35 Цветы на льду.
5.00 Утро России.
9.00,11.00,14.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном.
12.00 Судьба человека с Б.Корчевниковым.

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров.
7.35 По делам несовершеннолетних.
9.40 Давай разведемся!
10.40 Тест на отцовство.
11.40 Д/ф «Преступления страсти».

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Д/ф «Последняя весна Николая Еременко».

ЗВЕЗДА

6.00 Д/с «Москва фронту».
6.25 Х/ф «Не бойся, я с тобой».

суббота, 18 августа

РГВК

07.00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке
08.00 Мультфильмы
08.55 Х/ф «Жила-была девочка»

ПЕРВЫЙ

18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
19.50 «Дежурная часть»
20.00 Проект «Мы – народ российский».

РОССИЯ 1

5.05 Мужское/Женское.
6.00,10.00,12.00 Новости
6.10 Ералаш.
6.40 М/с «Смешарики. Новые приключения».

НТВ

4.55 Хорошо там, где мы есть!
5.30 Ты супер!
8.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.40 Готовим с А. Зиминим.

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми у себя дома.
7.30 6 кадров.
8.00 Д/ф «Жанна».

ТВ-ЦЕНТР

5.30 Марш-бросок.
5.55 АБВГДейка.
6.25 Детектив «Меня это не касается».

ЗВЕЗДА

6.00 Х/ф «Воскресный папа».
7.40 Х/ф «Там, на неведомых дорожках...».

воскресенье, 19 августа

РГВК

07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.55 «Мой малыш»
08.45 Х/ф «Первая перчатка»

ПЕРВЫЙ

5.10 Т/с «Избранница». (12+)
6.00,10.00,12.00 Новости
6.15 Т/с «Избранница». (12+)
7.30 М/с Смешарики.

РОССИЯ 1

4.55 Т/с «Лорд. Пес-политический».
6.45 Сам себе режиссер.
7.35 Смехопанорама.
8.05 Утренняя почта.

НТВ

5.20 Ты супер!
8.00 Сегодня.
8.20 Их нравы.
8.45 Устами младенца.
9.25 Едим дома.

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми у себя дома.
7.30 6 кадров.
8.00 Мелодрама «Суженый-ряженый».

ТВ-ЦЕНТР

5.30 Линия защиты. Судьбы резидентов.
6.05 Т/с «Отец Браун».
7.50 Фактор жизни.

ЗВЕЗДА

6.15 Х/ф «К Черному морю».
7.45 Х/ф «Опасные тропы».

КУЛЬТУРА с 13 по 19 АВГУСТА

ПОНЕДЕЛЬНИК

10.00,15.00,19.30,23.00 Новости культуры
6.30 Д/ф «Колокольная профессия».
7.05 Т/с «Все началось в Харбине».

ВТОРНИК

10.00,15.00,19.30,23.00 Новости культуры
6.30 Д/с «Истории в фарфоре».
7.05 Т/с «Все началось в Харбине».

СРЕДА

10.00,15.00,19.30,23.00 Новости культуры
6.30 Д/с «Истории в фарфоре».
7.05 Т/с «Все началось в Харбине».

ЧЕТВЕРГ

10.00,15.00,19.30,23.00 Новости культуры
6.30 Д/с «Истории в фарфоре».
7.05 Т/с «Все началось в Харбине».

ПЯТНИЦА

10.00,15.00,19.30,23.00 Новости культуры
6.30 Д/с «Истории в фарфоре».
7.05 Д/ф «Душа Петербурга».

СУББОТА

6.30 Библиейский сюжет.
7.05 Х/ф «Пятый океан».
8.20 М/ф: «Буренка из Масленкино».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Лето Господне. Преображение.
7.05 Х/ф «Не отдавай королеву».

РАДИО

Ислен, 13-август
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.35 «Хважамжам».
Саласа, 14-август
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Карчи Дагустан».

Программа газурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Ветеранрин гьунарар

Алатай нумрада чна хабар гайивал, июлдин эхирра Смоленск шегьердин "Юбилейный" спортдин дворецда азаддиз кьуршахар кьунай спортдин ветеранрин арада Россиядин ачух чемпионат кьиле фена. Уьлкведибурхъ галаз санал ана мукьвал тир кьецепатан уьлквейрин са жерге командайрини иштиракна. И акъажунра Дагъустандин командадик квай РД-дин физкультурадинни спортдин лайихлу работник Къариб Ашуралиевалай гьейри, Къурагь районда карчивилел машгул жезвай **Эрелар ФЕЙЗУЛЛАЕВАНИ** гьалибвал кьазанмишна.

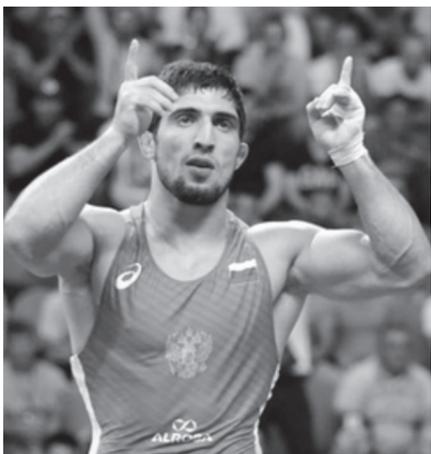
Сифте бягьс ада дагъустанвидихъ, амайбур эрменидихъ, смоленвидихъ галаз тух-

вана. Финалда Эрелар Фейзуллаев крымвидихъ галаз экъечна ва 4:0 гьисабдалди адан винелни гьалибвал кьазанмишна. Къейд ийин, ада члугур кьуд бягьсина амайбурвай гьич са баллни кьачуз хьанач.

88 кг заланвал авай ветеранрин арада кьизилдин медаль ва 70 кг заланбурун арада гьалибвал кьазанмишай лезги халкьдин дамах тир Э. Фейзуллаева ва Къ. Ашуралиева чпин рикл алай кваллах гьар са касдиз чешне жедай кьайдада ийизва.

Алай вахтунда Эрелар Фейзуллаев Македонияда кьиле фидай дуньядин чемпионатдиз гьазур жезва. Агалкьунар хьурай чи пагьливанрихъ!

Дауренан кьизил

2016-йисуз Чувашиядин госпедуниверситетдин физический культурадин факультет акьалтларай Даурен Куругълиева Международной классдай Россиядин спортдин мастер лагъай виниз тир твар кьачуна ва спортда вичин рехъ давамарун кьетна.

2017-йисуз Сербиядин Нови-Садда кьиле феи Европадин чемпионатда Даурен 86 кг заланбурун арада гьалиб хьана.

Идалай виликни Дауренан киседа са жерге гьалибвилер-медалар авай. Иван Ярыгинан Гран-прира, Али Алиеван мемориалра 1-чкаяр кьазанмишунилай гьейри, Даурен Европадин чемпион, пуд сеферда Россиядин чемпион я. Адан гьалибвилерин сиягь мадни яргиди, девлетлуди хьун чи мурад я.

Россиядин чемпионатда заланвилдин 10 категориядай ирид кьизилдин медаль кьазанмишай дагъустанви пагьливанар - Завур Угуев (57 кг), Мегьамедрасул Идрисов (61 кг), Агьмед Чакаев (65 кг), Мегьамедрасул Гьазимегьамедов (70 кг), Агьмед Гьажимегьамедов (79 кг), Даурен Куругълиев (86 кг), Абдулрашид Садулаев (97 кг) - Дагъустан Республикадин Кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильева тебрикна.

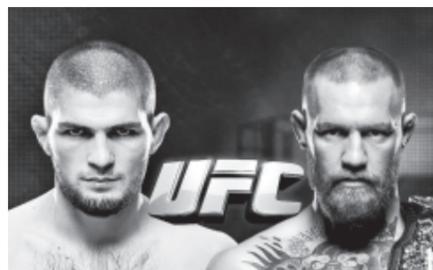
Къейд ийин, Дагъустандиз хтай лезги хва Мегьарамдхуьруьн райондин кьил Фарид Агьмедова кьабулна, адаз агалкьун тебрикна, шабагьар вахкана ва адахъ мадни еке агалкьунар хьана кланзавайди лагъана.

Гьабибни Конон

Виридалайни гзаф гуьзетай бягьс октябрдиз кьиле фидайдакай хабар хьанва. UFC-дай дивизиондин чемпион **Гьабиб НУРМЕГЬАМЕДОВ** виликрай и титулдин сагьиб, ирландви **Конор МАКГРЕГОРАХЪ** галаз экъечда. UFC 229-турнир 6-октябрдиз Лас-Вегасда кьиле фида. UFC-дин промоушендин президент Дан Уайта и хабар гайидалай кьулухъ Гьабиб Нурмегьамедова соцсетра вичин чинра "Рахунар куьтягь хьана, вилик итижлу кьве варз ква" кхьена.

И кьве пагьливандин гзаф гуьзетай бягьс эхирни кьиле фидайди чир хьайи гзаф россиявийри дагъустанви Гьабиб Нурмегьамедован тереф хуьзва.

Къейд ийин, UFC-дай эхиримжи бягьс Гьабига 7-апрелдиз Эл Яквинтан винел гьалибвал кьачуналди тухвана. Коноран эхиримжи бягьс 2016-йисан 12-ноябрдиз Эди Альваресахъ галаз тир.

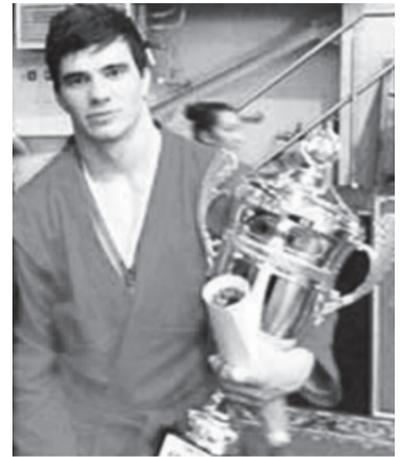

Асланан агалкьун

Хазран КЬАСУМОВ

Мукьвара Калужский областдин Ме-дын шегьерда универсальный бягьсерай (лайт) Европадин чемпионат кьиле фена. Санлай кьачурла, ана са шумуд уьлкведай атанвай 150-дав агакьна спортсменри иштиракна. 90 килограммдин заланвилдин категориядай, вад касдин винел гьалибвал кьачуналди, инанмишвилелди 1-чка ери-бине Алидхуьр-рай тир **Аслан КЪУРБАНОВА** кьуна. Ам кьизилдин медалдиз, 1-дережадин дипломдиз лайихлу хьана.

Лагъана кланда, Аслан Къурбанов универсальный бягьсерай пуд сеферда дуньядин чемпион, дзюдодайни самбодай спортдин мастер, Вирироссиядинни международный чехи турнирдин чемпион ва призер я.

Чаз Аслан Къурбановахъ спортда мадни чехи агалкьунар ва мягькем сагьламвал хьана кланзава.

Спортзалдиз элкьуьрда

Агъа Сталрин юкван школадин виликан котельный ишлемиш хьийин тийиз, рак-дакларни кумачиз гадарнавай гьалдиз атана 12-13 йис тир. Райондин депутатрин Собранидин председателдин заместитель, и хуьруьнви Максим Аскеровахъ гила кьугьне дарамат капитальнидаказ ремонт хьийидай ва анаг спортзалдиз элкьуьрдай фикир ава.

Яргьвилел 27 ва гьаркьуьвилелни 7 метр алай дарамат ремонт хьувунив эгечнава. И йикъара адан кьавуз ракьни яна. Школадин муаллим Эзик Мирзеебова кьав пулсуздаказ туйкьурна.

- Кьугьне котельный спортзалдиз элкьуьрун чи хизанди вичин хивез кьачунватлани, чаз ремонтрин кваллахар тухунин карда кьумекар гузвай маса ксарни ава, - лугъузва Максим Аскерова. - Ик, мисал яз, чпин тварар кьуна клан тахъай пуд хизанди ремонтрин кваллахриз гьарда 10 агъзур манат, са хизанди 1000 манат пуд гала. Ихьтин инсанар мадни ава. Мегьяматлу ихьтин кваллахрай чна абуруз сагьрай лугъузва.

М.Аскерова чаз лагъайвал, цийи спортзал цли зулун эхирра ишлемишиз вахкудайвал я.

"Анжиди" мад пашманарна

6-августдиз Махачкъаладин команда "Уфадиз" 3:0 гьисабдалди кумукьна.

Екатеринбургда гьалиб хьайидалай кьулухъ "Анжида" кьве дегешвал хьанвай. Чайковский ва Ахъядов резервада авай, абур камерунви Газля Ондур ва венесуэли Андрес Понсе эвезна. 2-таймда абур кьведни Мегьамед Адиева дегешарна. И вахтунда махачкъалавияр 1:0 гьисабдалди кумукьзавай.

"Анжидин" футболистри гьалатли ахъаюнки сад лагъай таймдин сифте килерай чибурун варариз Игбуна са туп яна.

Кьвед лагъай таймда Махачкъаладин командадин варариз Ванека кьве туп яна. Гьикьван алахъунар авунатлани, "Анжидивай" са тупни "Уфадин" варариз ягъиз хьанач ва кьугъунин эхирдай майдандал чибур 10 кас аламай.

Кьетлен серенжем

Алай гьафтеда Ахъегь райондин кьил Осман Абдулкеримован теклифдалди районда Физкультурникдин югъ кьейдунин мярекатар кьиле физва. Им райондин агъалийрин аялрин ва жегьилрин арада спорт, сагьлам уьмуьр пропаганда авунин макьсадалди тешкилнавайди я. Мярекатриз сергьятламиш хьанвай сагьламвал авайбур, кьайдаяр

хуьдай кьурулушдин гуьзчивилик квайбур, яшар хьанвайбурни желбзава.

Серенжемрин сергьятра аваз мини-футболдай, армрестлингдай, шахматрай турнирар, велопробег тешиклнава.

Хатасузвал таъминарун патал Ахъегь районда авай полициядин отделдин ва райондин больницадин векилриз тапшуругьар ганва.

Аялрин фикир желбна

Докузпара райондин Авадан хуьре авай сагьарунин "Южный" твар алай центрада аялрин иштираквал аваз рекъера хата-бала хьуникай хуьниз талукьарнавай серенжем кьиле фена. Адан тешиклатчи райондин администрациядин физический культурадин, спортдин, жегьилрин политикадин ва туризмдин отдел тир.

Гуьгуьнлай серенжемдин сергьятра аваз спортдин гьар жуьрейрай акъа-

жунар кьиле фена. Гьакни азаддиз кьуршахар кьунай 2017-йисуз Россиядин чемпион Атаман Шихмурадова азаддиз кьуршахар кьунай мастер-класс тухвана. Ада аялриз спортдин и жуьредин бязи сирер чирна.

Акъажунрин гьалибчийрив ва призерив райондин администрациядин патай талукь дережайрин грамотаяр ва пишкешар вахкана.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАДИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Газет йиса 52 сеферда актатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникациядин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къул-
лугъдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистра-
ция авуна.
Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур эл-
къвена вахузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекта, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 15.10

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушканин куьче, 6.

Тираж 7381

И - лишандик квай материалар

Гъакьидихъ чапзавайбуру я.

И - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Махачкъалада яшамш жезвай экенви
Алдер Атлуханович МИРЗЕХАНОВАЗ:

*Вахъ рикI кузвай дустари
къе*

*Экен, Цнал, Цмур хуьре,
Вун хайи югъ аваз рикIе,
Лугъузва ваз тостар,
Алдер!*

*Дуствилин тIвар
вине къуна,*

*Ширин шуьрбет
гъиле къуна,
Шад жедайвал вири чун,
Виш йисарив агакьрай вун.*

*Хуьре-къвале гуьрмет
хъурай,*

*Берекатни девлет хъурай,
Туькьудайвал гъар са*

*къвалах
Ваз Аллагъди нуьсрет
гурай!*

ВАЗ 60 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ
МУБАРАКЗАВАЙ САДИХО-
ВАР, АБДУЛАШИМ БУБА,
НАРИМАН ДАХ.

Халкъдин мисалар

- ✓ Къил саламатдиз амуькна кланзаватIа, жуван сивай га-фар чурурна акъуда.
- ✓ Аяприн гъи чка тIар хъайитIани, дидедин рикI тIа жеда.
- ✓ Гуьрчег цуькведин уьмуьр куьруьди я.
- ✓ Ахмакъда девлетрихъ ялда, камаллуда - чирвилерихъ.
- ✓ Къариблуда падишагъ жедалди хайи дереди лежбер хъун хъсан я.
- ✓ Тар - емишри, инсан зегъметди гуьрчегарда.
- ✓ Ахмакъда ван хъайи кардикай гъарайда, акъуллуда виле-риз акурдини акунач лугъуда.
- ✓ Гишин хъанва лугъуз, сивиз вуч хъайитIани чуьквемир, хъел атана лугъуз, сивел атай вуч хъайитIани лугъумир.
- ✓ Секин чка я лугъуз, сир тамани ачухмир.
- ✓ Дидедин хъел гатфариз къвайи жив хъиз я - гъасятда цIрада.
- ✓ Яд тIимил авайла, вацIу ван къачуда.
- ✓ Деведи шараг хана - са ван-сесни хъанач; вичре кака хана - магъледа къакърадин ван туна.
- ✓ Тади квай хвал гуьлуьв агакьнач.
- ✓ Хияприкай аш жедач, са хурухда авай кларасарни кланда, дуьгуь ва чIемни.
- ✓ Вуч цайитIа, гъам экъечIада.
- ✓ Гуьрчехъандин рикI алай кицI я къуьрез клан жедач, я - жанавурдиз, я - сикIрез.
- ✓ Мурдарди язъайдаз кашудихъай кичIе жеда.
- ✓ Къилел багъа бармак алуькналди, ахмакъ акъуллу жедач.
- ✓ Хамунал алай чIарарин ранг дегешарайтIани, жанавурди, сикIре къилихар, амалар дегешдач.
- ✓ И дуьньядал вуна кепек-шагъи гъикъван клевиз къуртIани, абур я женнетдизни тухуз жедач, я жегъеннемдизни.
- ✓ Патахъдиз ацукъайтIани, дуьздаказ рахух.
- ✓ Таб-гъилле квайбуруз шагъидарни гъасятда жагъида.
- ✓ Тиб юкъуз буьркъуь я лугъуз, рагъ тахсирлу туш къван.
- ✓ Вири - чпин дердийрикай, регуьухъбан цIапуррихъ галай цикай рахада.
- ✓ Пеш къвадарнаватIани, чинардал чан ала.
- ✓ Еб-яргъиди, рахун куьруьди хъсан я.
- ✓ Гапурдин хер мукъвал-яргъал хъжеда, амма гафунин хер - ваъ.
- ✓ Хъсан хабарар гъатIа, къунши хуьруьз фимир.
- ✓ Чан-рикI ийидай регъимлу гафуну гъуьлягъни тIеквендай акъудда.
- ✓ Пехилдан мез къуншидин къвализ бипинри къунвай чулаев гурмагъдайни гъахъда.
- ✓ Зарафатдин гаф лугъудалди вилик, са декъикъада хъайитIани, фагъум-фикир ая.
- ✓ Патав вичин тIеквен гъайла, гъевчи къифни вилегъ жеда.
- ✓ Гъилер, пел чернилдин рангарай хъанва лугъуз - им вун илимлу хъанва лагъай чIал туш къван.
- ✓ Жанавурдал хипер хуьн тапшурмишмир.
- ✓ Хуьруьн уьруьшра вагъшиьрин вагъши жанавурди къув язъайла, кицIерин рикIелай са лезгъеда чпин къал-макъалар, арам-шарам алатда.
- ✓ Куьзуь кас рехи ва зайиф ятIани, дуьз жаваб ада ваз гуда, дуьз меслят къалурда.
- ✓ Акъул маса къачуз жедач - ам къимет авачир къван багъа я.
- ✓ Вилиз - патав гъайди, акъулдиз - къатIунунриз, къана-жагъдиз гъам мукъув гъайди, гъам яргъа авайдини аквада.
- ✓ Жува жуван тарифармир. Эгер вун хъсанди ятIа, гъакIни аквада.
- ✓ Тухди гишиндаз юлдаш туш.
- ✓ Мугъмандиз шишинилайни ви ачух чин герек я.

(КIватIайди - Ш.Ш.)

Са тIимил хъвер

Муаллимрин мажибриз вил вегъин хъайитIа, ахътин фикирдал къевезва хъи, чи гъукуматдин членар, школайра къелдайла, "къведар" къачуз зирекбур тир. Гила, мумкин я, чпиз пис къиметар яна лугъуз, муаллимрилай къисас вахчузва...

* * *
- Россияда, иллаки Дагъустанда, девлетлу хъун патал я коррупционер хъана кланда, я коррупциядихъ галаз "женг" чIугваздайди.

* * *
- Вун дустагъда вучиз ацукъарайди тир?
- Ришвет къачуна лугъуз.
- Бес икъван фад вун анай гъикI хъана ахкъатна?
- Ришвет гайивилляй...

* * *
- Тажуб жедай кар я: гъам дуьнья, гъамни инсанар гъикъван фад-фад дегеш жеда, иллаки - мехъерар авурдалай къулухъ!
- Ун-е, звелмиш жедалди заз вири дишегълиар бегенмиш тир.
- Бес гила?
- Гила - садан тIимил...

* * *
Банкетда авай папа гуьлуьв:
- Вун гъамиша гъа ихътинди я - гъар сеферда вад лагъай рюмка хъвайидалай къулухъ вун лап такIан къведай гъайвандиз элкъведа...

- ГъикI, ам вуч лагъай гаф я? За хъванач къван.
- Вуна хъваначтIа, за хъвана хъи...

* * *
- Къве касдин арада ихтилатар къиле физва.
- Яда, ина вуч хъанвайди я? Къевезвай ванер датIана гъа сад хътинбур я: флан чиновникди бюджетдин пуларилай 20-40 миллион вичихъди авуна, фланда миллиард манатдилай гзафтIуьна ва икI мад.

- Я -е, дуст кас, дуьнья гзаф алаш-булаш хъанва.
- Яраб чиновникрини чна къелай школайрани вузра къелайди туш жал? Абуруз анра маса тарсар ганатIа?
- Мектебар, вузар гъа садбур я. Анжах, къуллугъдал эцигдайла, абуруз махсус курсарни тешкилзаватIа лугъуда за.

* * *
- Яшлу муаллимди, доскадал кхъинардайла, гъамиша -о-ва -у- гъарфар какадардай, яни -о- лугъуз жедачир. Садр луту-вал квай хътин са ученикдиз адакай зарафат ийиз клан жеда ва хабар къада:

- Ам элкъвей -у- яни, муаллим, тахъайтIа, яргъи -у-?
- Яргъи -у- тахъана, квей хва, бес ам къакъади къунвай ви нерин хел яни?!

Сканворд

Туькьурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Пис хесетрин, зарарлу инсан	...-Баба	КIасдай гъашарат	Латвиядин къилин шегъер
Евразиядин гъукумат	Таб, къундарма	Тамарзлу тир кар	Мидаим шегъер
Шей	Гъукум гъилевайди	Бурав	Сал
Дестек	Къве чин алайди	Россиядин самилет	
	Журналист ...	Абдулгъамидов	

"ЛГ"-дин 31-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

ДУЪЗ ЦIАРАРА: 3. Фана. 4. Тапус. 6. Агъат. 9. Кац. 10. Мублагъ. 11. Давугъа. 12. Сас. 14. Будугъ. 16. Абдал. 18. Мазу. 19. Фарс. 22. Кавха. 23. Вакъиф. 24. Кас. 26. Къвакъва. 28. Бейгъал. 29. Агъу. 30. Илим. 31. Кенеф. 32. Авчи.
ТИК ЦIАРАРА: 1. Кабблукъ. 2. Занбурагъ. 5. Прага. 7. Цегъ. 8. Дад. 12. Сарукуьк. 13. Суффикс. 15. Уймах. 17. Басма. 20. Къаравили. 21. Сиягъатчи. 25. Азгъун. 27. Аям. 28. Багъ.

"Мавел" издательстводи Гъаким Къурбанан "Яру Ярагъ" роман подписка авун малумарзава. Ам Ярагъ Мегъамедакай кхъенвай тарихдин эсер я. Са ктабдин къимет - 500 манат.
ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О.Кошевоян куьче, 42а.
Тел: 8988-69-10-169